

Η αγορά των ναρκωτικών ουσιών στον νομό Αττικής και ο ρόλος της ΕΛ.ΑΣ., μία εγκληματολογική προσέγγιση

Βασίλειος Μαρκάκης

Εξωτερικός Φρουρός καταστημάτων Κράτησης

ΜΑ. Εγκληματολογικές και Ποινικές Προσεγγίσεις της διαφθοράς, του οικονομικού και του οργανωμένου εγκλήματος

ΕΑΠ

Vasilios Markakis

External Guard of Correctional Institutes

MA Criminological and Penal Perspectives of corruption, economic and organized crime

HOU

1. Εισαγωγή

Η χρήση και η διακίνηση ναρκωτικών ουσιών αποτελούν ένα δυσεπίλυτο και πολυδιάστατο πρόβλημα της κοινωνίας. Πρόκειται, στην ουσία, για ένα από τα κυριότερα κοινωνικά προβλήματα, καθώς εκτός από τον άμεσο αντίκτυπο που επιφέρει σε ατομικό επίπεδο δημιουργεί και παράπλευρες βλάβες σε κοινωνικό επίπεδο με έμμεσο τρόπο. Στον *άμεσο* αντίκτυπο εντάσσεται η επιδείνωση της υγείας και η θνησιμότητα των ατόμων που κάνουν χρήση, η περιθωριοποίηση παραγωγικών ατόμων και η υποβάθμιση της ποιότητας ζωής στις περιοχές που διεξάγεται διακίνηση και χρήση ναρκωτικών ουσιών, ενώ στον *έμμεσο* οι βλάβες στο οικονομικό επίπεδο μιας περιοχής, στο περιβάλλον και φυσικά η ενίσχυση του οργανωμένου εγκλήματος και ο καίριος ρόλος που διαδραματίζει, αυτή, στην ανάπτυξη φαινομένων διαφθοράς σε κρατικούς υπαλλήλους (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020:1).

Στην ελληνική έννομη τάξη το ζήτημα των ναρκωτικών αντιμετωπίζεται από τις διατάξεις του νόμου 4139/2013, ο οποίος τροποποίησε τον νόμο 3459/2006, και το Προεδρικό Διάταγμα (ΠΔ) 148/2007. Συγχρόνως η Ελλάδα είναι εναρμονισμένη με όλες τις σχετικές διατάξεις που υφίστανται σε διεθνείς συμβάσεις του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), ενώ έχει κυρώσει όλες τις Αποφάσεις Πλαίσια και Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) ενσωματώνοντας τις στο ελληνικό νομοθετικό Δίκαιο. Ειδικότερα, οι ουσίες που χαρακτηρίζονται ναρκωτικά καθορίζονται από τους πίνακες του νόμου 3459/2006 και από τις υπουργικές αποφάσεις που επικαιροποιούν το νομοθετικό πλαίσιο (ΣΟΔΝ-ΕΜΠ, 2022:25-31).

Στη μελέτη που ακολουθεί θα αναλυθεί το ζήτημα βάσει δεδομένων που αντλήθηκαν από επίσημους φορείς, ενώ παράλληλα θα προσεγγισθεί ο ρόλος της αστυνομίας από μία εγκληματολογική οπτική ώστε να καταλήξουμε σε επιστημονικά συμπεράσματα και να προβούμε στις κατάλληλες προτάσεις, οι οποίες θα παρέχουν τα εχέγγυα στον κλάδο της αντεγκληματικής πολιτικής για την υιοθέτηση διορθωτικών πολιτικών με στόχο το ατομικό και κοινωνικό όφελος. Το βασικό ερώτημα της μελέτης είναι ***με ποιον τρόπο είναι εφικτό να περιοριστεί στο ελάχιστο ο άμεσος και έμμεσος αντίκτυπος, από τη διακίνηση και χρήση ναρκωτικών ουσιών στην κοινωνία και πως δύναται να συνδράμει σε αυτή την κατεύθυνση η Ελληνική Αστυνομία (ΕΛΑΣ);***

2. Μεθοδολογία και διαδικασία μελέτης

Η συγκεκριμένη μελέτη βασίστηκε τόσο σε ποιοτικά όσο και ποσοτικά δεδομένα και καταλήγει σε συμπεράσματα διεπιστημονικού χαρακτήρα, καθώς όπως αναφέρει και το θεματολόγιο και το σχέδιο δράσης της ΕΕ για τα ναρκωτικά (2021-2025) η αντιμετώπιση ενός τόσο σοβαρού ζητήματος επιβάλλει την υιοθέτηση μίας διεπιστημονικής και τεκμηριωμένης προσέγγισης, σε εθνικό, ενωσιακό και διεθνές επίπεδο (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020:4). Η Εγκληματολογία μελετά το έγκλημα ως κοινωνικό φαινόμενο αναλύοντας την εγκληματική συμπεριφορά, τα αίτια της, την κοινωνική αντίδραση και τους τρόπους πρόληψης και αντιμετώπισης, δηλαδή σύμφωνα με τους Cressey και Sutherland (1996) τη μελέτη των law making, law breaking και reaction to law breaking (Βιδάλη, 2013:9,10). Αξιοποιείται στο πλαίσιο αυτό η κοινωνική έρευνα, η οποία χρησιμοποιώντας ποιοτικές και ποσοτικές μεθόδους βοηθά στην κατανόηση του εγκλήματος, τη χάραξη ορθής αντεγκληματικής πολιτικής,

βελτίωση του συστήματος απονομής ποινικής δικαιοσύνης και την προώθηση προληπτικών-αποτρεπτικών παρεμβάσεων αντί των κατασταλτικών.

Η ερευνητική μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα μελέτη είναι ένα είδος μετα-ανάλυσης, η οποία αποτελεί μια μέθοδο ανασκόπησης και αξιολόγησης ερευνών και βασίζεται στη στατιστική ενοποίηση και ανάλυση των ευρημάτων (Cook, 1992:4,5). Με βασικό περιορισμό ότι ερευνήθηκε μόνο η δήλη εγκληματικότητα και λαμβάνοντας υπόψη την σημασία του σκοτεινού αριθμού της εγκληματικότητας παρουσιάζεται η βασική προβληματική του θέματος. Ο σκοτεινός αριθμός εγκληματικότητας αποτελεί την περιοχή μεταξύ της πραγματικής έκτασης του εγκληματικού φαινομένου που μελετάμε και αυτού που καταγράφεται επίσημα στις στατιστικές (Κουφού, 2018:345). Όπως αναδεικνύει η θέση του στατιστικολόγου Quetelet, όλες οι επιστημονικές αναλύσεις θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους τη σχέση που προκύπτει μεταξύ των δεδικασμένων υποθέσεων και του άγνωστου αριθμού των διαπραχθέντων (σκοτεινός αριθμός), καθώς η σχέση αυτή αναδεικνύει τη σοβαρότητα των αξιόποινων πράξεων, τη δραστηριότητα των φορέων επιβολής του νόμου και την πρόβλεψη των εγκληματιών για αποφυγή της σύλληψης (Beirne, 1987, p. 1153).

Τα δεδομένα που επιλέχθηκαν αφορούν τα ευρήματά του Συντονιστικού Οργάνου Δίωξης Ναρκωτικών (ΣΟΔΝ), από τις επίσημες συλλήψεις και τα δελτία τύπου που εκδόθηκαν, για τα έτη 2022 έως τέλη του 2024 και αφορούν αποκλειστικά τον νομό Αττικής. Οι λόγοι επιλογής της περιοχής ήταν πολλαπλοί, καθώς στον νομό Αττικής

- κατοικεί σχεδόν το 1/2 του πληθυσμού της χώρας (3,8 εκ. πολίτες),
- βρίσκεται η πρωτεύουσα της Ελλάδας, η οποία σύμφωνα με τη Eurostat έχει τον όγδοο μεγαλύτερο πληθυσμό μεταξύ των μητροπολιτικών περιοχών της Ευρώπης,
- τα στοιχεία του ΣΟΔΝ αποτελούν επίσημα στοιχεία του ελληνικού κράτους και δεν επιδέχονται αμφισβήτησης,
- συγχρόνως προέρχονται από τον πιο κομβικό φορέα αντιμετώπισης ναρκωτικών της χώρας μας, δηλαδή την ΕΛΑΣ.,

- και τέλος, αποτυπώνουν στην πράξη την προσαρμογή της πολιτικής που ακολουθεί η Ελλάδα σε σχέση με το θεματολόγιο και σχέδιο δράσης της ΕΕ για τα ναρκωτικά (2021-2025).

Ειδικότερα μετά τη συγκέντρωση των επίσημων στατιστικών στοιχείων για το ζήτημα που ενδιαφέρει εδώ, πραγματοποιήθηκε μια κριτική ανάλυση των αποτελεσμάτων, ώστε να απαντηθεί το ερώτημα που τέθηκε προηγουμένως.

3. Θεωρητικό πλαίσιο

Το παραπάνω ερώτημα, για τον τρόπο περιορισμού του αντίκτυπου που έχει η διακίνηση και η χρήση ναρκωτικών ουσιών, έχει απασχολήσει την ελληνική βιβλιογραφία κυρίως προσεγγίζοντας το ζήτημα ατομικά. Οι περισσότερες αναφορές βασίζονται στο πρότυπο αντεγκληματικής πολιτικής που επικρατεί την εποχή μας, δηλαδή την άμυνα της κοινωνίας από το έγκλημα. Το συγκεκριμένο πρότυπο αντεγκληματικής πολιτικής έχει ως πεδίο αναφοράς τις θέσεις του Θετικισμού και του Κλασικισμού, παρά τις όποιες διαφορές τους, οπότε εστιάζει στα άτομα είτε λόγω του ωφελμιστικού στοιχείου είτε λόγω του οντολογικού και στον τρόπο αντιμετώπισής τους (Βιδάλη, 2017:18), ενώ οι έρευνες που αναλύουν το ζήτημα ολιστικά είναι περιορισμένες, για παράδειγμα το εγχειρίδιο για την ήπια αστυνόμευση που έχει εκδοθεί σε συνεργασία με τον Οργανισμό κατά των Ναρκωτικών (OKANA) (Βιδάλη, 2015).

Η παρούσα μελέτη θα προσπαθήσει να καλύψει το ερευνητικό κενό για τη χρήση και διακίνηση ναρκωτικών ουσιών σε συνδυασμό με τη διαχρονικά επίμονη παρουσία και ανθεκτικότητά της. Στόχος της μελέτης είναι να διερευνήσει την προσαρμοστικότητα της αγοράς ναρκωτικών και τη λειτουργία των θεσμικών φορέων αντιμετώπισης, του φαινομένου διακίνησης και χρήσης ναρκωτικών ουσιών, ώστε να καταλήξει στις δέουσες προτάσεις αντιμετώπισης. Επίσης να εξετάσει το φαινόμενο βασιζόμενη στις θέσεις της Κριτικής Εγκληματολογίας, οι οποίες εφαρμόζουν την κριτική θεωρία στην ανάλυση και μεθοδολογία της έρευνας τους εγκλήματος με στόχο να αναδείξουν τη σχέση ανάμεσα στο έγκλημα και τη λειτουργία των θεσμών, των κοινωνικών δομών και των κοινωνικών σχέσεων (Βιδάλη, 2018:380).

Υπό αυτό το πρίσμα στη συνέχεια θα παρατεθούν μερικές ενδιαφέρουσες εγκληματολογικές και κοινωνιολογικές θεωρίες που άπτονται του θέματος, ώστε ο

αναγνώστης να έχει τη δυνατότητα να αποκωδικοποιήσει πιο εύκολα τα αποτελέσματα της έρευνας κατά την ανάγνωση. Ξεκινώντας θα αναφερθούμε στη συμβολή του κοινωνιολόγου Howard Becker στο έργο του «Outsiders», ο οποίος ανέδειξε ότι η παρέκκλιση δεν είναι αυθύπαρκτο χαρακτηριστικό στη συμπεριφορά των ανθρώπων. Αναλυτικότερα, ανέφερε ότι μια συμπεριφορά ενδέχεται να παραβιάζει κάποιους τυπικούς ή άτυπους κανόνες μια δεδομένη χρονική στιγμή ενώ μία άλλη όχι. Για παράδειγμα η εγκληματοποίηση της καλλιέργειας ινδικής κάνναβης και όπιου στην Ελλάδα πραγματοποιήθηκε έπειτα από διεθνείς πιέσεις, κατά την περίοδο 1920 - 1934, παρά το γεγονός ότι οι συγκεκριμένες καλλιέργειες αποτελούσαν σημαντική πηγή εσόδων για την αγροτική οικονομία (Βιδάλη & Κουλούρης, 2012:255). Με αυτόν τον τρόπο το κράτος απέκτησε το μονοπώλιο των ναρκωτικών φαρμάκων και του ελέγχου αυτών μέσω του νομού 5539 (Tsiganou, 2003). Στη συνέχεια και για το υπόλοιπο της δεκαετίας του '30 και έπειτα η παραγωγή, εμπορία, χρήση και διακίνηση ναρκωτικών ουσιών όπως η μορφίνη, η ινδική κάνναβη, η ηρωίνη κ.ά., εκτός πολύ συγκεκριμένων περιπτώσεων, εγκληματοποιήθηκαν και τελούσαν υπό καθεστώς πλήρους απαγόρευσης (Γκοτσίνας, 2018:261). Συμπερασματικά, προκύπτει και σύμφωνα με τη θεώρηση αυτή, η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά είναι αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης ανάμεσα στην πράξη που διαπράττει ένα άτομο και εκείνων που αντιδρούν σε αυτήν. Στο ζήτημα της χρήσης ναρκωτικών ουσιών ο στιγματισμός προκαλεί την περιθωριοποίηση με αποτέλεσμα η χρήση να εξελίσσεται σε μια κατάσταση εξάρτησης (Becker, 1963).

Ακόμη μια εγκληματολογική θεωρία που εξηγεί την ανθρώπινη συμπεριφορά είναι η θεωρία της ανομίας που διατύπωσε ο Robert Merton, ο οποίος στην προσπάθειά του να κατανοήσει πώς προκύπτει η παραβίαση κανόνων στο πλαίσιο συγκεκριμένης κοινωνικής δομής ανέδειξε τη διάσταση που υφίσταται μεταξύ των κοινωνικών στόχων και των διαθέσιμων μέσων που έχουν οι πολίτες για την επίτευξη τους, η οποία θεωρεί ότι είναι απόρροια των εγγενών αντιφάσεων που επιφέρει ο καπιταλισμός. Ειδικότερα, τέθηκαν στο επίκεντρο της ανάλυσης οι λόγοι και ο τρόπος που κάποιες κοινωνικές δομές και ομάδες ασκούν πίεση σε συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων, που έχει ως αποτέλεσμα την εμπλοκή τους με την παρανομία. Η διαφορά που υπάρχει ανάμεσα στους στόχους και τα μέσα επίτευξης, π.χ. οι κοινωνικοοικονομικές ανισότητες, παράγει μια ένταση που οδηγεί στην παρανομία και αυτό θεωρείται ανομία (Βιδάλη, 2013:143). Τα άτομα που αδυνατούν να ανταπεξέλθουν στις «απαιτήσεις» της

κοινωνίας αποσύρονται από αυτήν αντιδρώντας στην πίεση της ανομίας που επικρατεί στον κοινωνικό ιστό, με αποτέλεσμα να εγκαταλείπουν τους κυρίαρχους πολιτισμικούς στόχους και τα μέσα επίτευξής τους (Merton, 1968:672-682).

Ο κοινωνικός στιγματισμός και η αποξένωση από το οικογενειακό περιβάλλον οδηγούν αναπόφευκτα στην περιθωριοποίηση, που έχει ως αποτέλεσμα την κατάργηση των κοινωνικών δικαιωμάτων. Ο εξοστρακισμός από την κοινωνία γίνεται εντονότερος όταν τα άτομα προέρχονται από τις κατώτερες κοινωνικοοικονομικές τάξεις. Η ανάγκη τους για εξεύρεση οικονομικών πόρων ώστε να αποκτήσουν τις παράνομες ουσίες οδηγεί τους χρήστες, αργά ή γρήγορα στη συμμετοχή στην αγορά ναρκωτικών και σε ένα δεύτερο στάδιο με την ανοιχτή αγορά ναρκωτικών. Σχετική έρευνα του OKANA αναφέρει ότι η εμπλοκή με τα βαριά ναρκωτικά έχει ως αναπότρεπτο αποτέλεσμα τη μετάπτωση σε χαμηλότερο κοινωνικό status, τη θυματοποίηση και την εμπλοκή με την παρανομία. Τα στάδια συνοπτικά είναι τα εξής: 1) Άρση των αναστολών απέναντι στην παρανομία. 2) Αποδιάρθρωση των κοινωνικών δεσμών και δημιουργία νέων δεσμών με άτομα του χώρου των ναρκωτικών (Βιδάλη, 2017:70).

Ιδιαίτερη μνεία χρήζει και στη σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ εξάρτησης ναρκωτικών ουσιών και διάπραξης εγκλημάτων που περιβάλλουν το φαινόμενο των ναρκωτικών. Η ανάγκη λήψης της δόσης ουσιαστικά εξαθλιώνει κοινωνικά και οικονομικά τον χρήστη, μειώνει τη δυνατότητα εξεύρεσης οικονομικών πόρων με νόμιμο τρόπο με «φυσικό» επακόλουθο την εμπλοκή με το μικρο-έγκλημα οδηγώντας τον νομοτελειακά στην εμπλοκή με το ποινικοκατασταλτικό σύστημα (Βιδάλη, 2017:71).

Στην περίπτωση των ναρκωτικών, όμως, και ειδικότερα στον έμμεσο αντίκτυπο όπως αναφέρεται και στο θεματολόγιο της ΕΕ υφίστανται πολλές κοινωνικές συνέπειες ιδιαίτερα στα συγγενικά πρόσωπα του εξαρτημένου ατόμου, τα οποία υπόκεινται σε οικονομικές και συναισθηματικές επιβαρύνσεις κατά την προσπάθεια θεραπείας του ατόμου ή στην περίπτωση απώλειάς του. Σημαντική παράμετρο αποτελεί και η οικονομική επιβάρυνση του δημόσιου συστήματος υγείας, λόγω του ότι οι θεραπευτικές προσεγγίσεις απορροφούν μεγάλα χρηματικά κονδύλια από τον κρατικό προϋπολογισμό (Χαΐδου, 2016:61,62) με αποτέλεσμα τον στιγματισμό των χρηστών.

Η σύνδεση των ατόμων που εμπλέκονται με τα ναρκωτικά, είτε αναφερόμαστε σε χρήστες είτε σε διακινητές, με την εγκληματικότητα αποτυπώνεται και στη θεωρία του

εμβληματικού εγκληματολόγου Edwin Sutherland «περί διαφορικών συναναστροφών». Βασική θέση της θεωρίας είναι ότι το άτομο που εκτίθεται σε ιδέες και αντιλήψεις που ευνοούν την παραβατικότητα περισσότερο από ότι σε ιδέες και αντιλήψεις που σέβονται τον νόμο και λειτουργούν ως ανάχωμα για την παραβίασή του, έχει σοβαρές πιθανότητες να εκδηλώσει εγκληματική συμπεριφορά (Βιδάλη, 2013:120). Για παράδειγμα στην περίπτωση που ένα άτομο διαθέτει περισσότερο χρόνο στο σχολείο, σε θρησκευτικές δραστηριότητες ή στο σπίτι του είναι δυσκολότερο να εκδηλώσει εγκληματική συμπεριφορά εν αντιθέσει με κάποιο άτομο που συγχρωτίζεται με εγκληματίες, προέρχεται από διαταραγμένο οικογενειακό περιβάλλον ή έχει ελλιπή γονική επίβλεψη (Χαΐδου, 2016:67).

Τέλος σύμφωνα με τους Reiss και Roth το συστημικό έγκλημα που σχετίζεται με τα ναρκωτικά διακρίνεται σε: α) *οργανωτικό έγκλημα*, που αφορά το εμπόριο ναρκωτικών και τη σύγκρουση με την αστυνομία, β) *έγκλημα που σχετίζεται με τις συναλλαγές*, το οποίο περιλαμβάνει τις συναλλαγές και τις κλοπές σε σχέση με τη διακίνηση και γ) *τα εγκλήματα αντιδικιών*, που σχετίζονται με τις παράλληλες αγορές (πορνεία, προστασία, εμπόριο όπλων) (Reiss & Roth, 1993:202,203).

Σύμφωνα με τα προαναφερόμενα η σχέση ναρκωτικών ουσιών και εγκληματικότητας είναι πολύπλοκη. Πάραυτα διακρίνεται η κοινή καταγωγή που προέρχεται από το κοινωνικό περιβάλλον, τα άτομα με κοινά χαρακτηριστικά, όπως η δυσκολία στην εκπαίδευση η ανεπαρκής κοινωνική στήριξη, η συμμετοχή σε παρεκκλίνοντα «peer group» και η καταγωγή από τα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα, που ωθεί τα άτομα στην υιοθέτηση ενός αντικοινωνικού συνδρόμου (Χαΐδου, 2016:76,77). Υιοθετώντας μία κριτική σκέψη, όμως, γίνεται σαφές ότι οι εξαρτημένοι χρήστες αποτελούν μία κοινωνική ομάδα που πλήττεται από συνθήκες φτώχειας και ταυτίζονται, ακόμα και στις μέρες μας, με την εγκληματικότητα του δρόμου, το φόβο του εγκλήματος και τους ηθικούς πανικούς για τη διασφάλιση της δημόσιας υγείας (Βιδάλη, 2017:73).

4. Το πρόβλημα των ναρκωτικών στον νομό Αττικής

Η Ελλάδα λόγω της γεωγραφικής της θέσης αποτελεί σταυροδρόμι διακίνησης ναρκωτικών, καθώς βρίσκεται σε στρατηγικό σημείο ανάμεσα στην Ευρώπη, την Ασία και την Αφρική. Συγχρόνως τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά της χώρας, όπως για παράδειγμα η μεγάλη ακτογραμμή, τα πολλά νησιά και τα εκτεταμένα χερσαία σύνορα,

παρέχουν την «δυνατότητα» ευκολότερης εισαγωγής ναρκωτικών ουσιών στα επίδοξα εγκληματικά δίκτυα διακίνησης ναρκωτικών (ΣΟΔΝ-ΕΜΠ, 2023:36). Στις χώρες της ΕΕ η κύρια οδός παράνομης μεταφοράς ναρκωτικών σε επίπεδο χονδρικής αγοράς είναι τα μεγάλα λιμάνια και αεροδρόμια, τα οποία με τη σειρά τους εφοδιάζουν τις λιανικές αγορές μέσω χερσαίων μεταφορών (UNODC, 2022:55). Στον νομό Αττικής έχουν την έδρα τους το μεγαλύτερο αεροδρόμιο και το μεγαλύτερο λιμάνι της Ελλάδος, για το λόγο αυτό συνιστά την κυρία οδό εισαγωγής ναρκωτικών στην Ελλάδα.

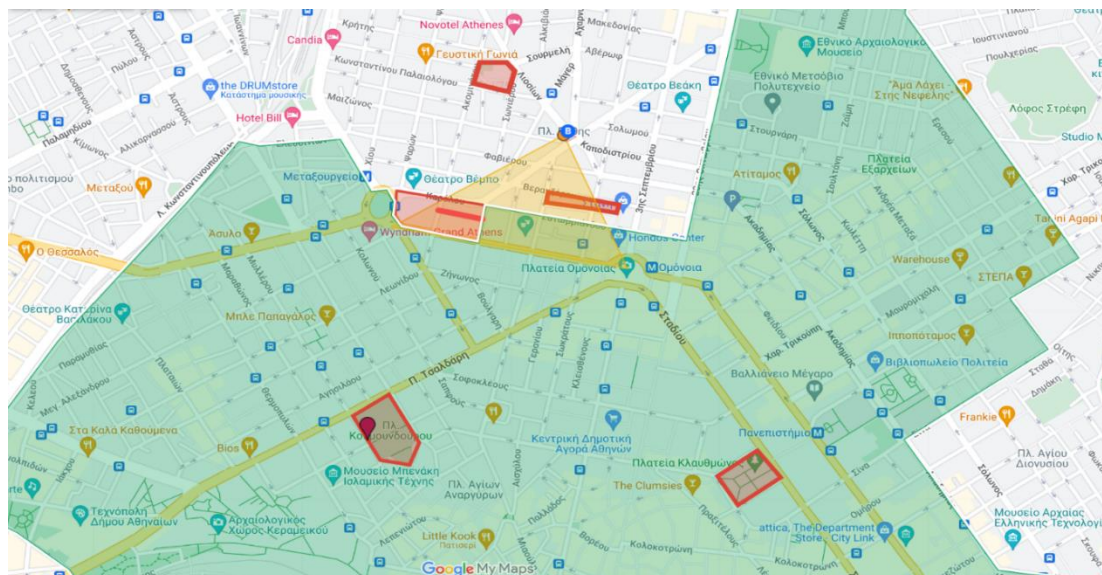
Ο κύριος όγκος ναρκωτικών εισέρχεται στην Ελλάδα σε μεγάλες ποσότητες, είτε κρυμμένος περίτεχνα ανάμεσα σε νόμιμα εμπορεύματα είτε με συγκεκαλυμμένη μεταφορά από φυσικά πρόσωπα, τροφοδοτώντας την εγχώρια αγορά ναρκωτικών (ΣΟΔΝ-ΕΜΠ, 2023:36). Η κατανόηση της χονδρικής αγοράς ναρκωτικών σε συνδυασμό με τη διαφοροποίηση του μοτίβου κατανάλωσης, στο οποίο τα τελευταία 20 έτη παρατηρείται μια τάση μείωσης στην κατανάλωση οπιοειδών και αύξησης των διεγερτικών ναρκωτικών (ΤΑ ΝΕΑ, 2024), αποτελεί τη βασική προϋπόθεση εξέτασης και χαρτογράφησης των χαρακτηριστικών της διακίνησης και χρήσης ναρκωτικών στον νομό Αττικής. Υπό αυτές τις συνθήκες δημιουργείται μια «ετεροτοπία» (Foucault,2012) λόγω της συνύπαρξης, στον ίδιο τόπο και χρόνο, «κανονικών» πολιτών με περιθωριοποιημένες ομάδες, όπως είναι αυτές των χρηστών, των dealers, των αστέγων, των εκδιδόμενων γυναικών κ.ά.

Ο νομός Αττικής βρίσκεται σε γεωγραφική εγγύτητα με το λιμάνι του Πειραιά, του Λαυρίου και της Ραφήνας αλλά και με τον μεγαλύτερο αερολιμένα της χώρας, το «Ελευθέριος Βενιζέλος». Συγχρόνως από τον νομό εκκινούν 2 από τους κεντρικότερους οδικούς άξονες σύνδεσης με τη χερσαία Ελλάδα, αυτός της νέας εθνικής οδού και της διαδρομής Αθήνας-Πάτρας-Ηγουμενίτσας, τα προαναφερθέντα χαρακτηριστικά δημιουργούν τις κατάλληλες ευκαιρίες μεταφοράς και αποθήκευσης ναρκωτικών από τα εγκληματικά δίκτυα, με το μεγαλύτερο πρόβλημα να εντοπίζεται στο ιστορικό κέντρο της Αθήνας.

Η παραπάνω διαπίστωση προέκυψε από την ανάλυση των δελτίων τύπου της ΕΛΑΣ και ανοιχτών πηγών ενημέρωσης, όπως τα social media, ειδησεογραφικά πρακτορεία και βίντεο από ανώνυμες πηγές που περιήλθαν στη γνώση του μελετητή. Ο νομός Αττικής, όπως προαναφέρθηκε, αποτελεί τον πιο πυκνοκατοικημένο νομό της Ελλάδος, για τον λόγο αυτό εκτός της αυξημένης ζήτησης για ναρκωτικές ουσίες η

πυκνή δόμηση συνδράμει, εκ των πραγμάτων, στη διακίνηση ναρκωτικών. Η εφοδιαστική αλυσίδα ναρκωτικών στον νομό Αττικής, μετά την εισαγωγή των μεγάλων ποσοτήτων στη χώρα, διασπάται σε επιμέρους κομμάτια. Με αυτό τον τρόπο τα ναρκωτικά εμφανίζονται σε σπίτια καβάτζες ενώ ακολουθούν μικρότερες καβάτζες για να διασπώνται οι ποσότητες ναρκωτικών και να διανέμονται από εκεί στους χρήστες, από τα μέλη εγκληματικών οργανώσεων με διάφορους τρόπους στις άτυπες αγορές, όπως προκύπτει από τις συλλήψεις της ΕΛΑΣ. Οι συχνότεροι τρόποι είναι η μετακίνηση των ναρκωτικών με αυτοκίνητα ή μηχανάκια αλλά δεν λείπουν και οι ευφάνταστοι τρόποι όπως είναι αυτή της διανομής με delivery ή ακόμα και με ηλεκτρονικά πατίνια. Πολύ συχνά οι αρχές εντοπίζουν ναρκωτικά σε ειδικά διαμορφωμένες κρύπτες μηχανοκίνητων μέσων, αλλά ακόμα και σε ΚΑΦΑΟ του ΟΤΕ, σχάρες αποχέτευσης, εγκαταλελειμμένα οχήματα ή ακόμα και σε οχήματα σταθμευμένα σε πάρκινγκ άσχετων με την εγκληματική ομάδα ατόμων. Οι πιάτσες των ναρκωτικών προσαρμόζονται σύμφωνα με τις κοινωνικοοικονομικές μεταβολές των περιοχών, ωστόσο κάποιες από αυτές παρατηρήθηκε ότι επιμένουν να υφίστανται διαχρονικά.

Πίνακας 1

Ειδικότερα το τρίγωνο που σχηματίζεται από την πλατεία Βάθης έως την πλατεία Ομονοίας και το Μεταξουργείο, περικλείει δρόμους που αποτελούν τις πιο διαχρονικές πιάτσες μικρο-διακίνησης ναρκωτικών σε χρήστες. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις είναι οι οδοί: Ιεροθέου, Καρόλου, Νικηφόρου και Ακομνηνάτου στις οποίες

συνυπάρχουν διακινητές ναρκωτικών, τοξικοεξαρτημένοι και νομοταγείς πολίτες, οι οποίοι έρχονται σε συχνές συγκρούσεις σε μια περιοχή που βρίσκεται στο κέντρο της Αθήνας.

Τον γεωγραφικό χάρτη των πιο γνωστών ανοιχτών αγορών του νομού συμπληρώνει πληθώρα οδών και πλατειών, οι οποίες είναι άμεσα και εύκολα προσβάσιμες από τους χρήστες, όπως φαίνεται και στον πίνακα 1 (με ελαφριά κόκκινη σκίαση το τρίγωνο της κεντρικής διακίνησης και με έντονη οι ανοιχτές πιάτσες). Για παράδειγμα ναρκωτικά μπορεί κάποιος εύκολα να προμηθευτεί στις οδούς Ξούθου, Μενάνδρου, Σατωβριάνδου, Γερανίου, Αγησιλάου, Κεραμικού, Πειραιώς, Σωκράτους, Αναξαγόρα, Βερανζέρου, Φαβιέρου κ.ά., καθώς και σε πλατείες όπως η Ελευθερίας, Κλαυθμώνος, Αγίου Παύλου, Βάθης και Τράϊμπερ. Αξιοσημείωτο είναι ότι στις ανοιχτές και γνώστες πιάτσες παρατηρείται πληθώρα τοξικοεξαρτημένων ατόμων, τα οποία είναι στα όρια της κατάρρευσης αναζητώντας τη δόση τους σε διάφορα είδη ναρκωτικών ουσιών σε πολύ χαμηλές τιμές. Αναλυτικότερα, στις συγκεκριμένες πιάτσες μπορεί να προμηθευτεί κανείς Sisha, Τάϊ (ταϊλανδέζικη πρέζα) ηρωίνη ή ψυχοδραστικά χάπια σε τιμές των 2 έως 3€ ενώ μεγάλη μερίδα του λέοντος κατέχει και η κατεργασμένη και ακατέργαστη κάνναβη σε μορφή σοκολάτας, slang, λιβάνι ή φούντα σε τιμές των 5 έως 20€, παράλληλα τον τελευταίο χρόνο παρατηρείται αύξηση της κατανάλωσης κρυσταλλικής μεθαμφεταμίνης, η οποία οφείλεται στην καθολική απαγόρευση παραγωγής οπίου στο Αφγανιστάν από τους Ταλιμπάν σύμφωνα με συνεντεύξεις αξιωματούχων της ΕΛΑΣ σε έρευνα του Σκαϊ (ΣΚΑΪ, 2024).

Εικ.1

Την αγορά ναρκωτικών ολοκληρώνουν οι κλειστές πιάτσες διακίνησης και χρήσης ναρκωτικών, πρόκειται για ορισμένες επιχειρήσεις που κατά κανόνα λειτουργούν ως χώροι αναψυχής και σε συνδυασμό με την ανοχή στη χρήση και μικρο-διακίνηση ναρκωτικών ουσιών έχουν απώτερο στόχο το οικονομικό όφελος και την εξυπηρέτηση της κοινής κουλτούρας που έχουν με τους εμπλεκόμενους. Στις επιχειρήσεις αυτές, οι κανόνες είναι χαλαροί και βασίζονται στις γνωριμίες και την αμοιβαία εμπιστοσύνη που υπάρχει ανάμεσα στους θαμώνες και τους επαγγελματίες (Βιδάλη, 2015:62,63). Σημαντική διαπίστωση για τις κλειστές πιάτσες, που προκύπτει από τη μελέτη, είναι η απουσία ελέγχων από τις αρμόδιες υπηρεσίες της ΕΛΑΣ καθώς καμία από τις εξετασθείσες περιπτώσεις δεν σχετίζεται με σύλληψη διακινητών σε χώρο διασκέδασης.

5. Δεδομένα μετα-ανάλυσης

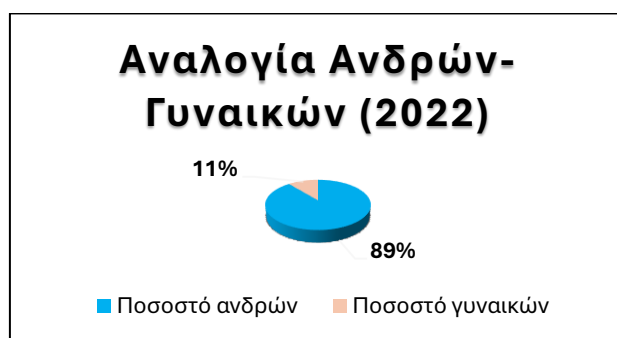
Κατά την έρευνα εξετάστηκαν 451 περιπτώσεις συλλήψεων από την ΕΛΑΣ που όπως προαναφέρθηκε είναι βέβαιο ότι δεν αποτελούν το σύνολο του φαινομένου, από τις οποίες οι 125 αφορούν το έτος 2022, οι 167 το έτος 2023 και οι 159 το έτος 2024. Όπως παρατηρούμε τα ποσοστά των συλλήψεων που αφορούν παραβάσεις του νομικού πλαισίου κατά των ναρκωτικών έχουν μία αύξηση της τάξεως του 25% από το 2022 στο 2023 και μία μείωση της τάξεως του 5% από το 2023 στο 2024. Λόγω του ότι δεν γνωρίζουμε με ποιον τρόπο γίνεται η επιλογή δημοσίευσής τους θα ασχοληθούμε με τα επιμέρους ποιοτικά στοιχεία, όπως είναι η εθνικότητα, το φύλο, το είδος της ναρκωτικής ουσίας και φυσικά την περιοχή. Ξεκινώντας χρονικά από το 2022 ανευρέθησαν τα στοιχεία που απεικονίζονται στους παρακάτω πίνακες:

Πίνακας 2

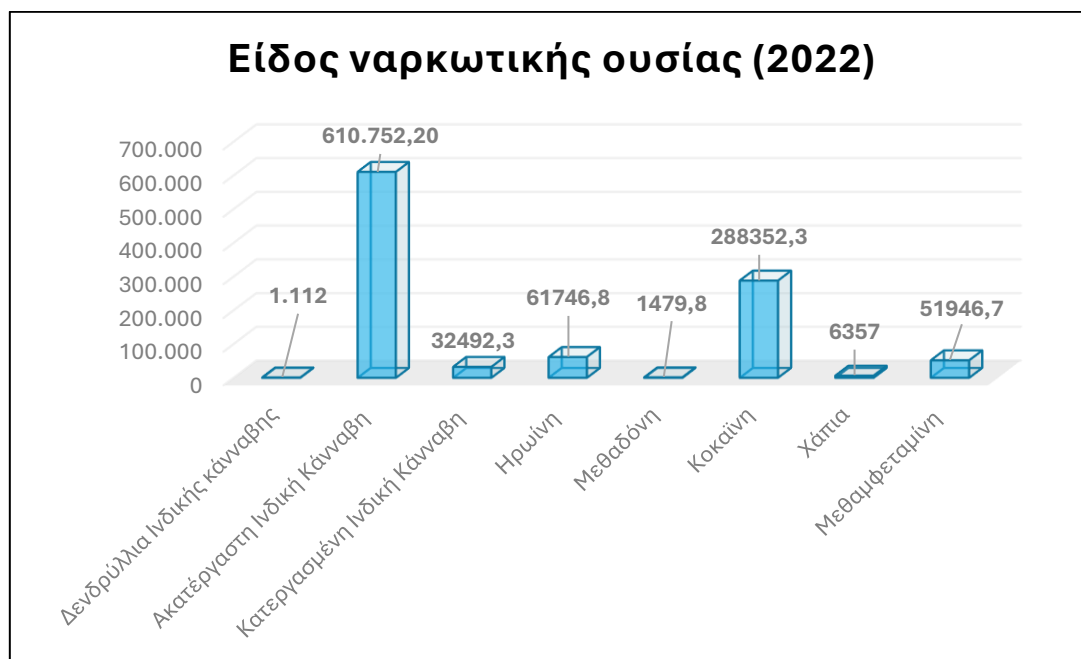
Από τα δεδομένα του πίνακα αντιλαμβανόμαστε ότι ο αριθμός αλλοδαπών και ημεδαπών που εμπλέκονται σε υποθέσεις ναρκωτικών δεν απέχουν πολύ μεταξύ τους.

Πίνακας 3

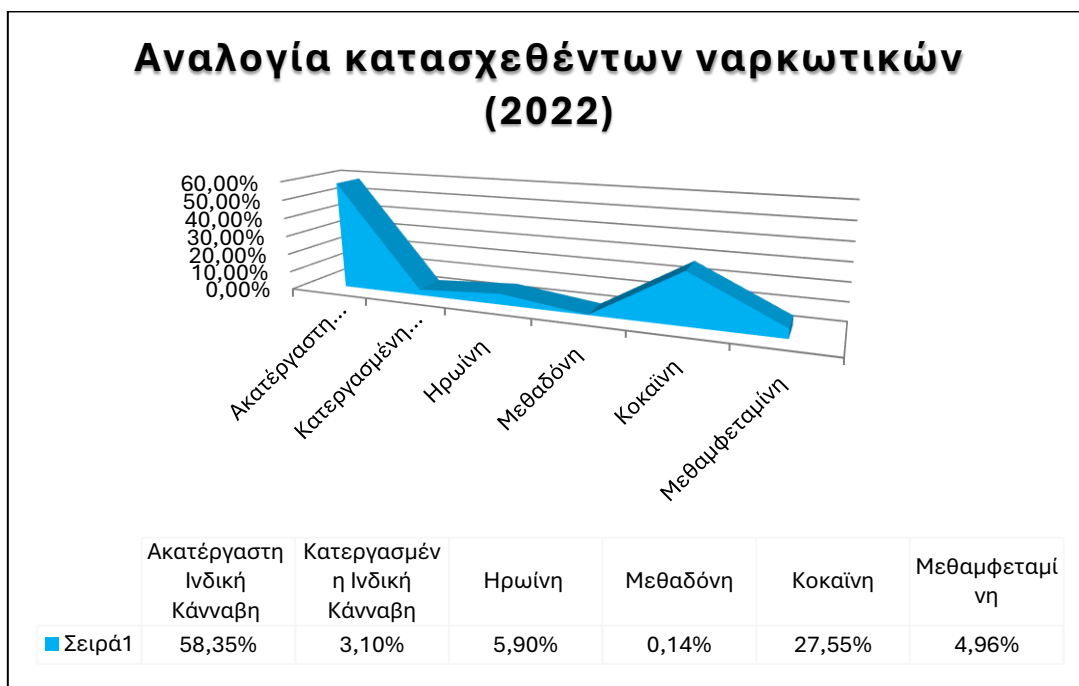
Ο δεύτερος πίνακας μας παρέχει ένα σημαντικό στοιχείο όσον αφορά το φύλο των εμπλεκόμενων, καθώς παρατηρείται τεράστια διαφορά ανάμεσα σε άντρες και γυναίκες.

Πίνακας 4

Στην ανάλυση του είδους της ναρκωτικής ουσίας που προτιμούν οι χρήστες παρατηρούμε να διακινούνται περισσότερο η ακατέργαστη ινδική κάνναβη και η κοκαΐνη, καθώς βρίσκονται στις πρώτες θέσεις.

Πίνακας 5

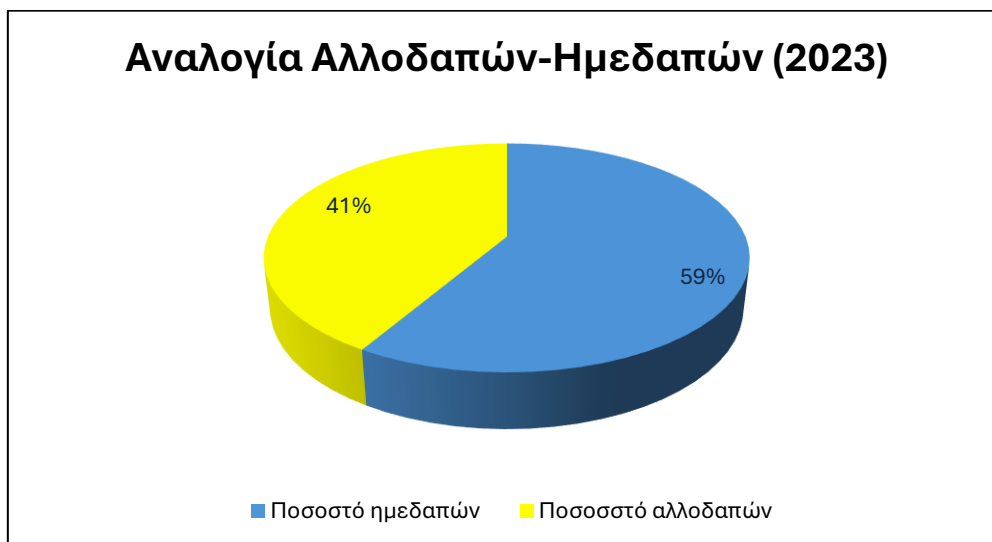
Τα ποσοστά του είδους ναρκωτικής ουσίας αποτελούν μία περαιτέρω ανάλυση του προηγούμενου πίνακα, ώστε να αποτυπωθεί εμφανέστερα η διαφορά. Όπως βλέπουμε η ακατέργαστη ινδική κάνναβη κατέχει το 58,35% και η κοκαΐνη το 27,55% της ποσότητας κατασχεθέντων ναρκωτικών στον νομό Αττικής.

Πίνακας 6

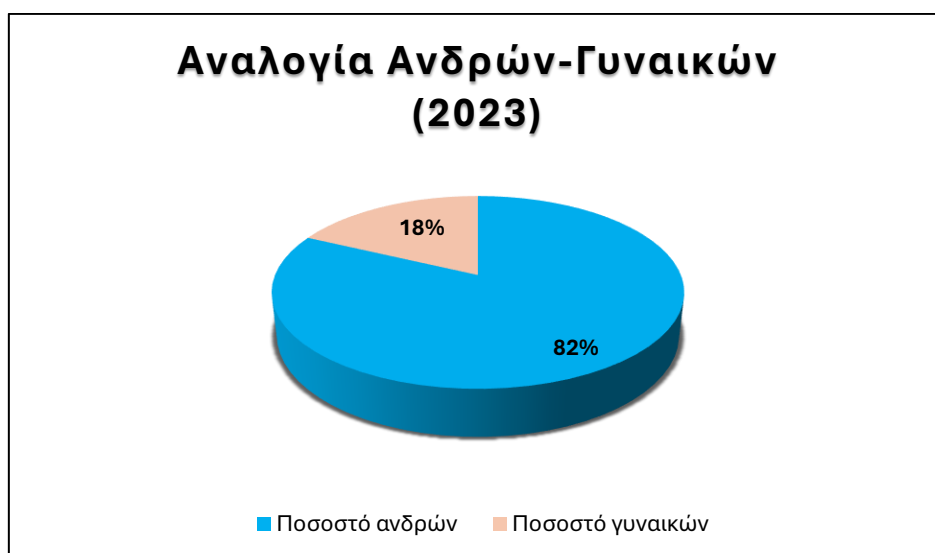
Σημαντικό στοιχείο είναι και η περιογή διακίνησης και χρήσης ναρκωτικών ουσιών, αφού μέσω αυτού θα μπορέσουν να δρομολογηθούν στοχευμένες δράσεις. Παρατηρείται, λοιπόν, ότι η βασική αγορά ναρκωτικών εδράζεται στο ιστορικό κέντρο της Αθήνας.

Πίνακας 7

Διερευνώντας τα ίδια στατιστικά δεδομένα παρατηρούμε ότι και για το έτος 2023 η αναλογία αλλοδαπών- ημεδαπών παραβατών παραμένει σχεδόν στα ίδια επίπεδα.

Πίνακας 8

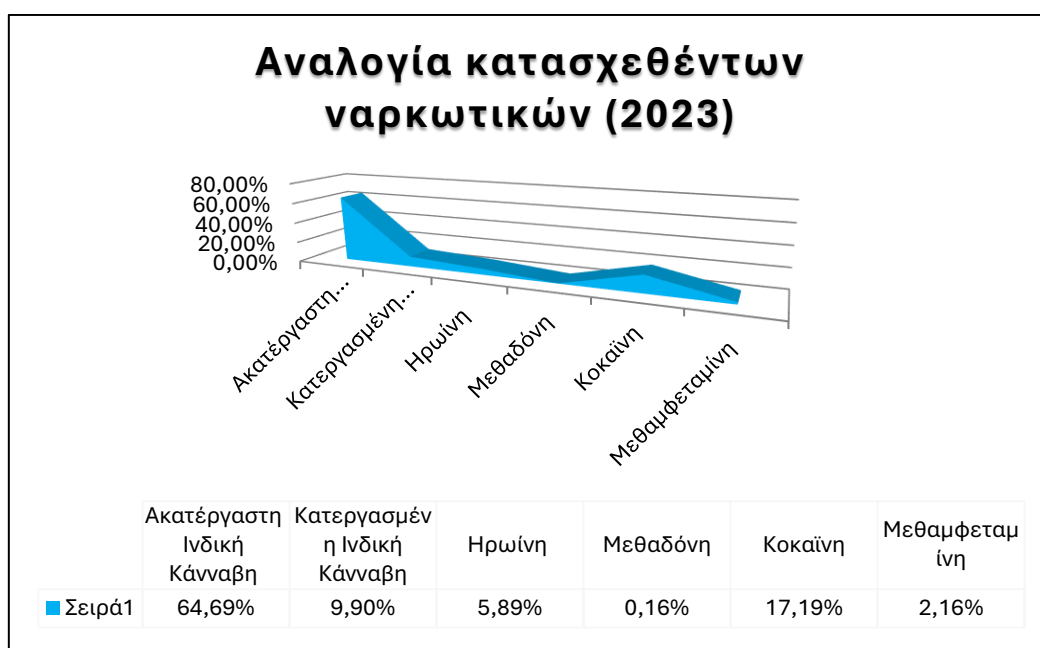

Παρατήρηση που υφίσταται, με μία μικρή διαφοροποίηση, και στην περίπτωση σύγκρισης των συλληφθέντων ανάλογα με το φύλο τους.

Πίνακας 9

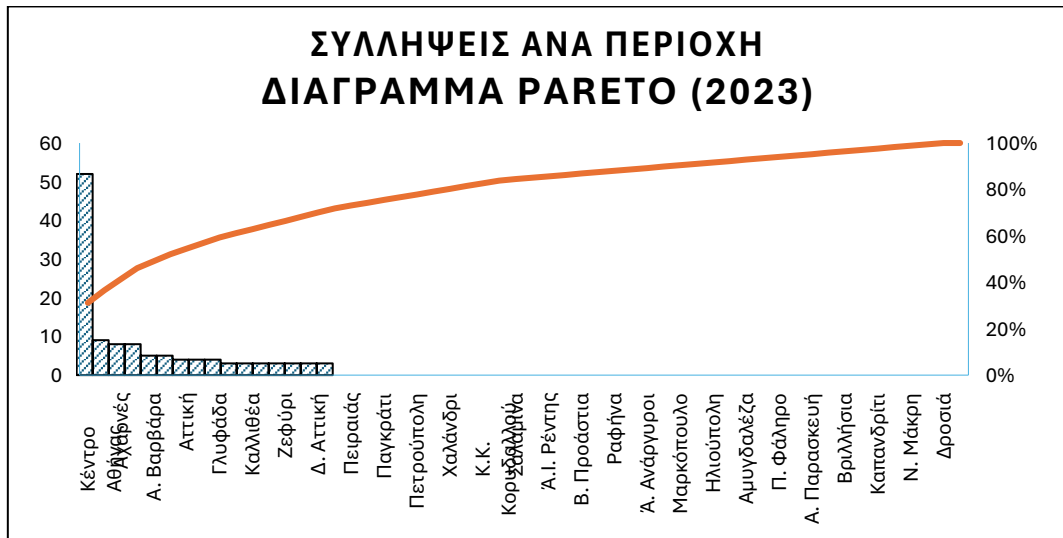

Πίνακας 10

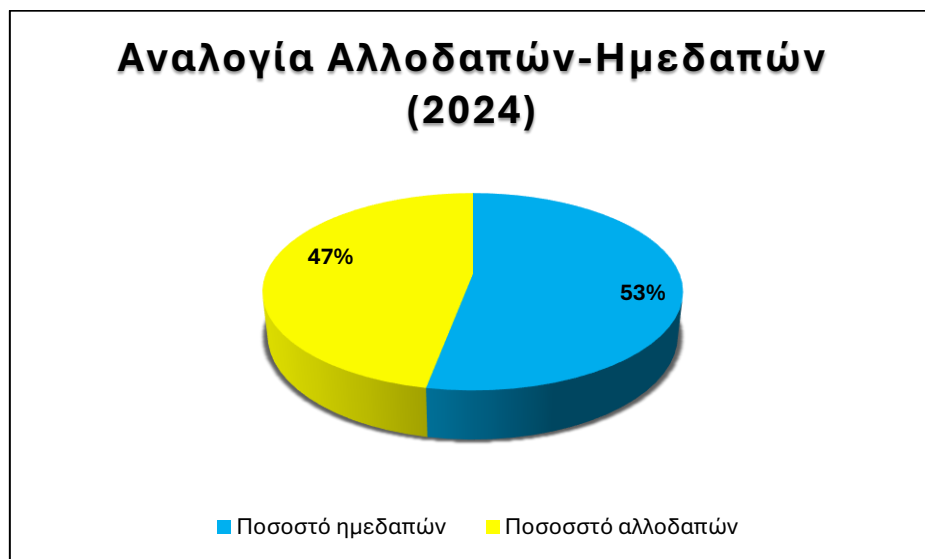
Ομοίως και στην διερεύνηση του είδους της ναρκωτικής ουσίας τα ποσοστά κατάσχεσης παραμένουν στα ίδια επίπεδα.

Πίνακας 11

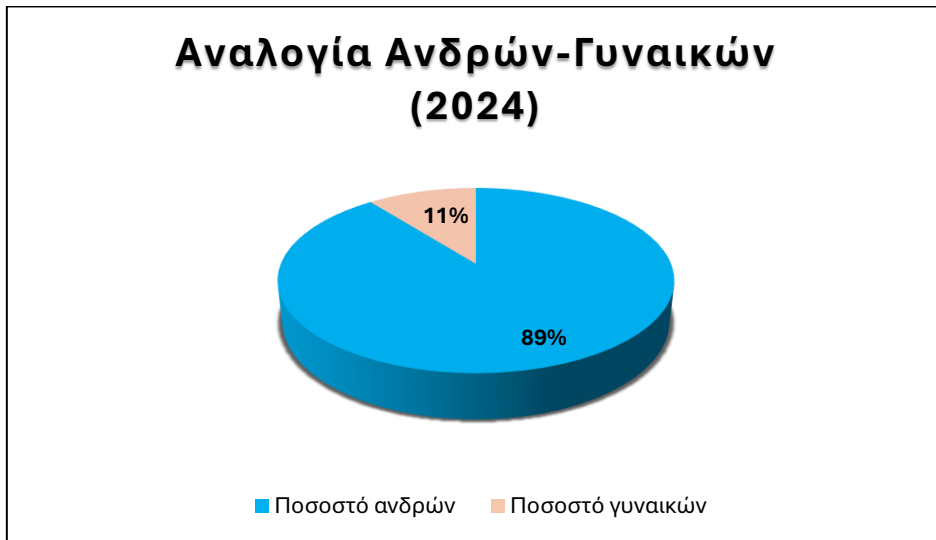

Στο ίδιο αποτέλεσμα καταλήγουμε και από την ανάλυση των περιοχών του νομού Αττικής.

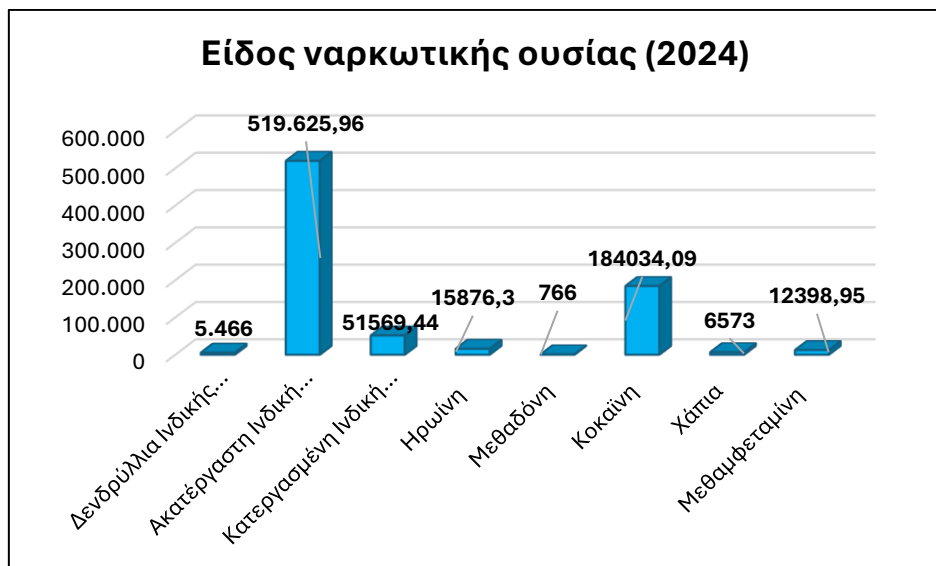
Πίνακας 12

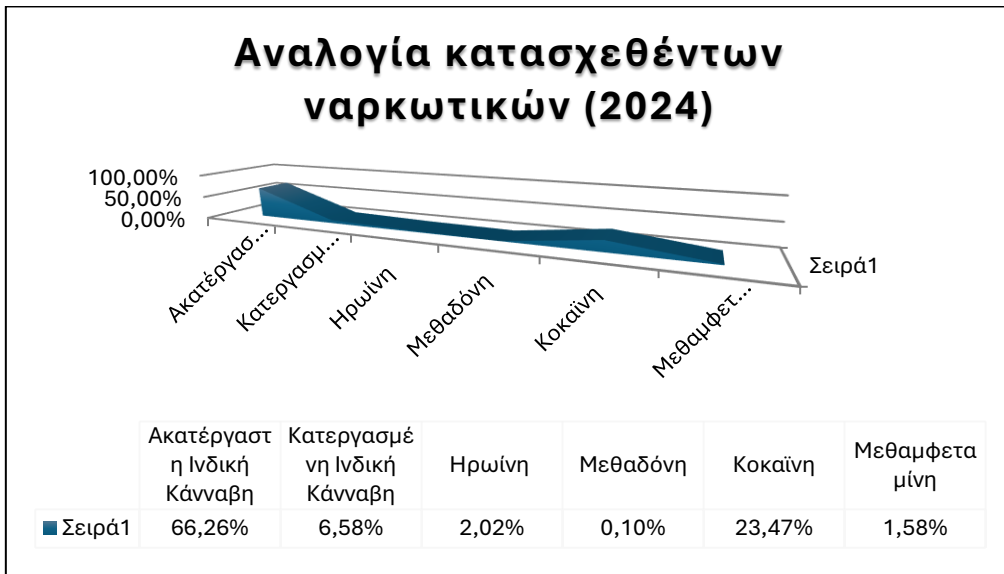
Πίνακας 13

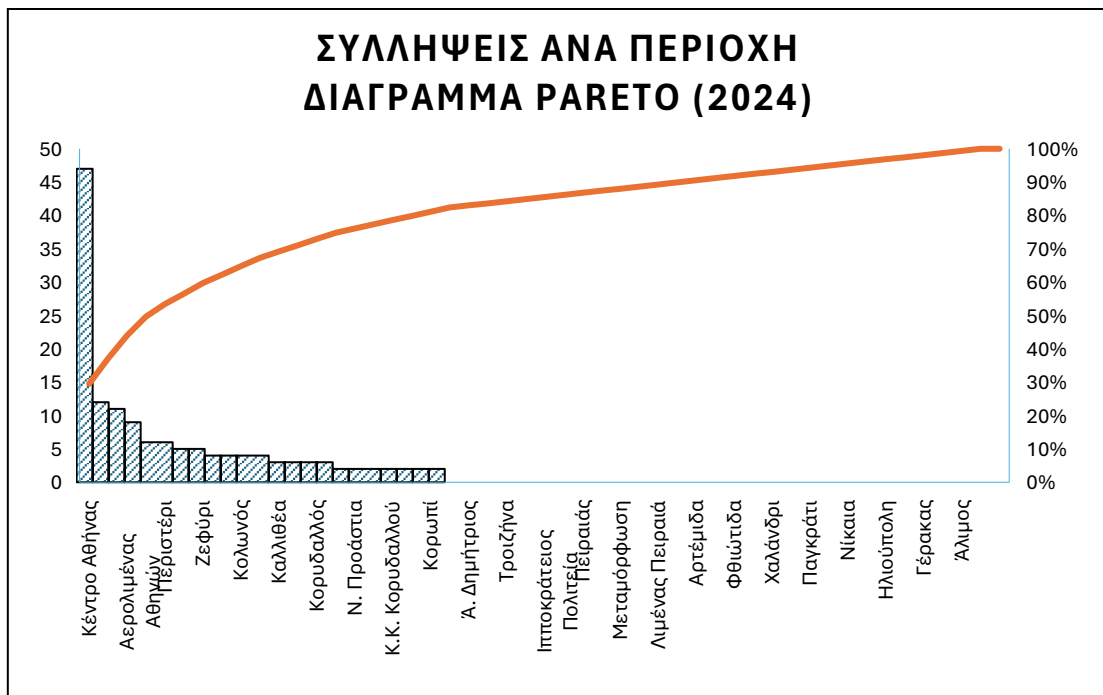
Πίνακας 14

Πίνακας 15

Πίνακας 16

Οι ανάλογοι πίνακες για το έτος 2024 μας οδηγούν στα ίδια, περίπου, αριθμητικά συμπεράσματα. Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι συγκεντρωτικοί πίνακες της μελέτης.

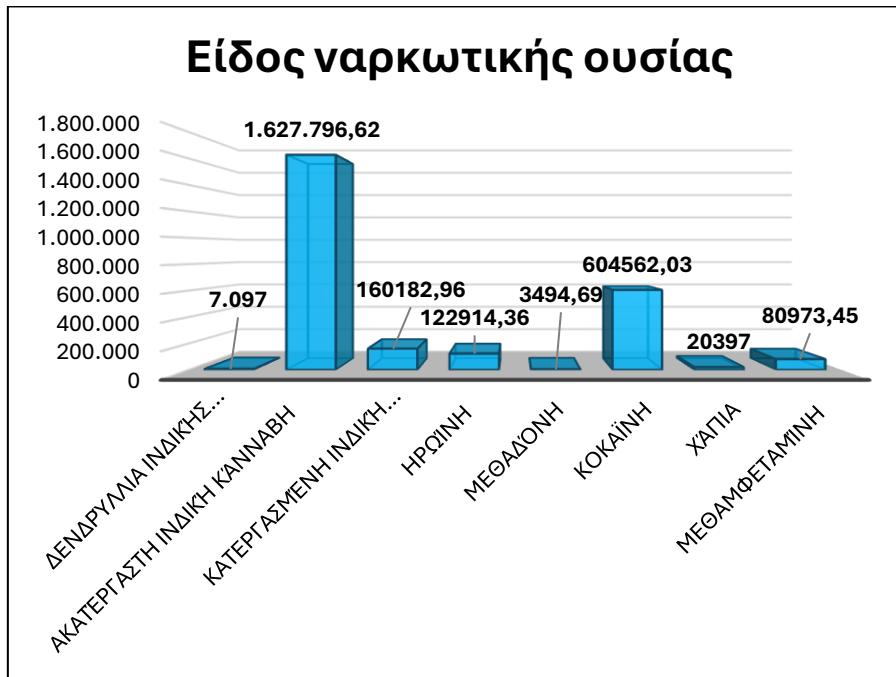
Πίνακας 17

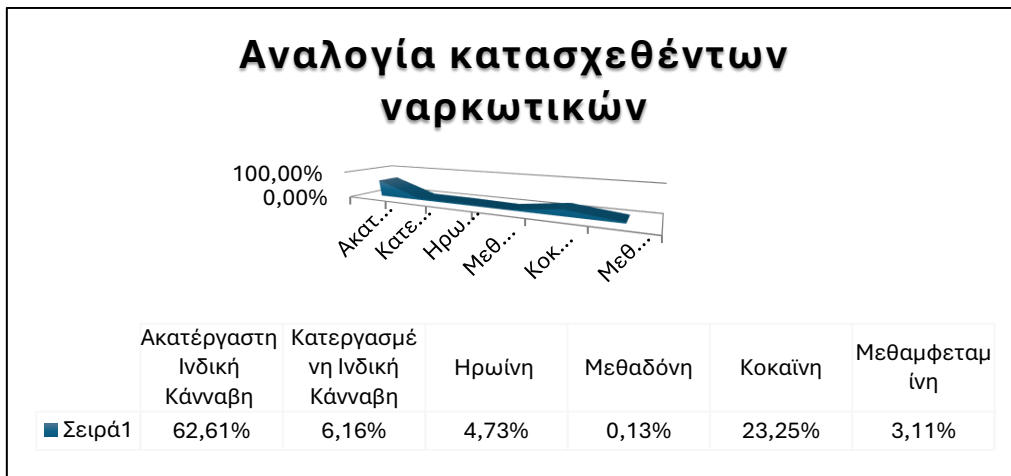
Πίνακας 18

Πίνακας 19

Πίνακας 20

Από τους συγκεντρωτικούς πίνακες είμαστε σε θέση να πούμε ότι η χρήση και η διακίνηση ναρκωτικών ουσιών στο νομό Αττικής αποτελεί ένα δομικό φαινόμενο, καθώς οι διάφορες διακρίσεις δεν είναι σε θέση να ερμηνεύσουν την εγκληματικότητα. Συγχρόνως παρουσιάζεται μια έμφυλη ανισότητα όσον αφορά την καταγεγραμμένη εγκληματικότητα, η οποία μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι κοινωνικά και έμφυλα κατασκευασμένη, καθώς οι έλεγχοι της αστυνομίας εστιάζουν σε πρότυπα επιθετικότητας, ρίσκου και δημόσιας παρουσίας τα οποία εκτοξεύουν την υπερεκπροσώπηση των αντρών στο ποινικοκατασταλτικό σύστημα. Στην ουσία οι θεσμικοί φορείς λειτουργούν ως μηχανισμός αναπαραγωγής των έμφυλων στερεοτύπων, καθώς η υπερεκπροσώπηση των ανδρών δεν αποτελεί απόδειξη εγγενούς εγκληματικότητας, αλλά στοχευμένη καταστολή και απουσία κατάλληλων αντεγκληματικών πολιτικών με βάση το φύλο. Από την μεριά της η κατανομή και το είδος των ναρκωτικών ουσιών που έχουν κατασχεθεί παρουσιάζουν και εστιάζουν μία προτεραιότητα στην ποινική καταστολή ενώ δεν αποτυπώνουν την επικινδυνότητα των ναρκωτικών ουσιών. Οι κατά πολύ μεγαλύτερες ποσότητες κάνναβης αντικατοπτρίζουν την χαμηλού κόστους και στρατηγικής αστυνόμευση και την εστίαση στον εύκολο εντοπισμό, καθώς στοχεύουν στα πιο ελέγξιμα ναρκωτικά αναπαράγοντας τις κοινωνικές ανισότητες και αποφεύγοντας να αντιμετωπίσουν τις δομικές αιτίες. Με τη σειρά του το διάγραμμα Pareto παρουσιάζει τη δυσαναλογία της αστυνόμευσης στον νομό Αττικής και τη συνεχιζόμενη καταστολή σε συγκεκριμένες περιοχές, η οποία αποτυπώνει την ετικετοποίηση των «επικίνδυνων» περιοχών, οι οποίες χαρακτηρίζονται από φτώχεια, ανεργία και περιθωριοποιημένες δραστηριότητες ενισχύοντας τον στιγματισμό τους. Γενικότερα το ποινικοκατασταλτικό σύστημα

λειτουργεί ως μηχανισμός κοινωνικού ελέγχου και δεν αποτελεί μέσο ουσιαστικής αντιμετώπισης του προβλήματος για το λόγο αυτό η αντεγκληματική πολιτική οφείλει να μετατοπιστεί από την καταστολή στην πρόληψη και αποτροπή, τη διασφάλιση της δημόσιας υγείας και την κοινωνική επανένταξη.

6. Στρατηγικές προτάσεις αντεγκληματικής πολιτικής

Οι προτάσεις που θα παρατεθούν βασίζονται, καταρχάς στις κατευθυντήριες αρχές του θεματολογίου της ΕΕ για τα ναρκωτικά για τα έτη 2001-2025, στην ανάλυση των στατιστικών δεδομένων της μελέτης και τις διεπιστημονικές επισημάνσεις. Συγχρόνως, σέβονται βασικές θεμελιώδεις αρχές όπως είναι αυτές της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου, της ισότητας, της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της αλληλεγγύης και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Δεδομένης της ολιστικής προσέγγισης της μελέτης οι προτάσεις θα κατηγοριοποιηθούν σε δύο τομείς.

6.1 Τομέας μέτρων ασφαλείας

Από τη μελέτη αναδείχθηκε ο διασυνοριακός χαρακτήρας του προβλήματος των ναρκωτικών και η σύνδεση του με ομάδες του οργανωμένου εγκλήματος, η κατάσταση αυτή επιβάλλει μια στενότερη συνεργασία των αρχών της Ελλάδας με τις αντίστοιχες της ΕΕ, όπως η FRONTEX-Europol-Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης Ναρκωτικών και Τοξικομανίας (EKIPNT)-ΜΑΟC-N και μια πιο ενεργητική συμμετοχή στον ευρωπαϊκό κύκλο πολιτικής Empract, ο οποίος ειδικεύεται στην ιεράρχηση και αντιμετώπιση κινδύνων αναλύοντας τα αγαθά που μεταφέρονται με τη μορφή εμπορευμάτων. Με τον τρόπο αυτό θα ενισχυθεί ο τομέας καταστολής, άρα και οι συλλήψεις, κυρίως εμπόρων ναρκωτικών, αλλά και ο τομέας πρόληψης, καθώς θα υπάρξει παρεμπόδιση της μεταφοράς ναρκωτικών ουσιών.

Όπως είναι ευρέως γνωστό η Ελλάδα αποτελεί βασική δίοδο εισαγωγής ναρκωτικών ουσιών στην ΕΕ. Μια από τις πιο διαδεδομένες μεθόδους εισαγωγής ναρκωτικών είναι η συγκεκριμένη μεταφορά μέσω φυσικών προσώπων, η οποία είναι ευρέως διαδεδομένη ειδικά μετά την εμφάνιση των μαζικών μεταναστευτικών ροών προσφύγων προς τον ευρωπαϊκό χώρο. Τα παραδείγματα καλής συνεργασίας και αποτελεσματικότητας ανάμεσα στις ανωτέρω υπηρεσίες είναι πάρα πολλά. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε τον εντοπισμό 147 τόνων ναρκωτικών ουσιών για το έτος 2020 και επίσης τον εντοπισμό 4,6 τόνων ναρκωτικών ουσιών αξίας 26 εκ.€ στον

οποίο προέβησαν οι ισπανικές αρχές τον Αύγουστο του 2020 με τη συνδρομή της ομάδας K-9 Frontex (Frontex, 2020:3,5). Ακόμα μία περίπτωση κατά την οποία αναδεικνύεται η σπουδαιότητα της συνεργασίας των αρμόδιων αρχών είναι η επιχείρηση που διεξήγαγε η Europol σε συνεργασία με τις αρχές του Ηνωμένου Βασιλείου, της Βραζιλίας και των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής (ΗΠΑ) τον Οκτώβριο του 2023 με αποτέλεσμα την εξάρθρωση εγκληματικού δικτύου διακίνησης ναρκωτικών παγκόσμιας εμβέλειας με έδρα τη Βραζιλία (Η Καθημερινή,2023).

Περαιτέρω για την αποτελεσματικότερη αποτροπή εισαγωγής ναρκωτικών προτείνεται η αγορά ειδικών μηχανημάτων X-RAY, τα οποία έχουν τη δυνατότητα να εντοπίζουν επιμελώς κρυμμένες ναρκωτικές ουσίες σε πράγματα και ανθρώπους. Στο ίδιο πλαίσιο πρακτικών προτείνεται υιοθέτηση του Project Melchior, το οποίο αποτελεί παράδειγμα καλής πρακτικής καθώς με την χρήση της τεχνολογίας και ειδικότερα της μηχανικής αντίστασης των υπερήχων «ανακαλύπτει» ναρκωτικά που αποκρύπτονται στο ανθρώπινο σώμα (Frontex, 2022:13). Συνάμα συνιστάται η περαιτέρω ενίσχυση των ομάδων αστυνόμευσης, στις πύλες εισόδου, με σκύλους K-9, οι οποίοι είναι εκπαιδευμένοι στον εντοπισμό ναρκωτικών ουσιών. Ενδεικτικά μπορούμε να αναφέρουμε ότι κατά το έτος 2022, σύμφωνα με επίσημα στοιχεία της ΕΛΑΣ στην περιφέρεια Αττικής υπηρετούν 71 αστυνομικοί σκύλοι εκ των οποίων μόνο οι 4 είναι ειδικά εκπαιδευμένοι στον εντοπισμό ναρκωτικών ουσιών (ΕΛΑΣ, 2022). Όπως είναι προφανές είναι σχεδόν αδύνατο να έχουμε αποτελεσματικούς ελέγχους ούτε καν σε μια μεμονωμένη πύλη εισόδου (π.χ. Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών) πόσο μάλλον σε επίπεδο περιπολιών στις ανοιχτές πιάτσες.

Εκτός αυτών έχει παρατηρηθεί η μεθόδευση από τα εγκληματικά δίκτυα, ενός νέου τρόπου διάθεσης ναρκωτικών ουσιών. Αναφερόμαστε στη γνωστή σε όλους μας ανάπτυξη της χρήσης τεχνολογιών της πληροφορικής (ΤΠΕ) την οποία έχουν εκμεταλλευτεί τα εγκληματικά δίκτυα για πώληση ναρκωτικών ουσιών είτε μέσω του επιφανειακού είτε μέσω του σκοτεινού διαδικτύου (Darknet). Η ανάπτυξη της τεχνολογίας έχει δημιουργήσει πληθώρα ευκαιριών για ευκολότερη διάθεση και διακίνηση ψυχοδραστικών ουσιών, που βοηθούν την παραγωγή, αλλά και τον εξοπλισμό εργαστηρίων παραγωγής ναρκωτικών ουσιών. Πιο αναλυτικά, από το 2010

που έκαναν την εμφάνισή τους οι επιγραμμικές αγορές¹ κατά καιρούς λειτουργούν πάνω από 100 παγκόσμιες αγορές, λόγω της διασφάλισης απόκρυψης της ταυτότητας του χρήστη (EUDA, 2019:20). Το «κλείσιμο» αγορών όπως η AlphaBay, σύμφωνα με ανάλυση της Europol και του EMCDDA, έδειξε ότι οι ποσότητες διακίνησης ναρκωτικών στο σκοτεινό διαδίκτυο επανήλθαν στα πρότερα επίπεδα. Ως εκ τούτου η ενίσχυση της στελέχωσης του τμήματος δίωξης ηλεκτρονικού εγκλήματος, η συνεχής εκπαίδευση του προσωπικού και η ενδυνάμωση της συνεργασίας που υφίσταται με τις ευρωπαϊκές και παγκόσμιες ανάλογες υπηρεσίες θεωρείται επιβεβλημένη ώστε να προληφθεί ο κίνδυνος που ελλοχεύει. Για παράδειγμα ενώ στην Ελλάδα δεν είναι διαδεδομένη η χρήση του Darknet, ήδη υπάρχει μια επιτυχία της δίωξης ηλεκτρονικού εγκλήματος, η οποία σε συνεργασία με τις αρχές της Ολλανδίας και της Ρουμανίας, υπό το συντονισμό της Eurojust, εξάρθρωσε εγκληματική οργάνωση η οποία πλαστογραφούσε επίσημα έγγραφα, διακινούσε ναρκωτικά, διέπραττε ηλεκτρονικές απάτες και νομιμοποιούσε παράνομα έσοδα το ύψος των οποίων άγγιζε το ποσό των 2,5 εκ.€ (ΕΛΑΣ, 2021).

Η καλλιέργεια, για παραγωγή και χρήση ναρκωτικών ουσιών προκαλεί πολλαπλές βλάβες σε διάφορους τομείς όπως της ασφάλειας, της υγείας, του περιβάλλοντος κ.ά. Από την ανάλυση των περιπτώσεων της έρευνας προκύπτει ότι όλο και συχνότερα κάνουν την εμφάνισή τους εργαστήρια παραγωγής ναρκωτικών ουσιών στον νομό Αττικής, τα εργαστήρια αυτά είναι υπεύθυνα για την διαρροή επικίνδυνων αποβλήτων στο περιβάλλον. Για παράδειγμα κατά τη διαδικασία παραγωγής 1 kg αμφεταμίνης εκτιμάται ότι εξάγονται στο περιβάλλον περίπου 30 kg αποβλήτων. Η αστυνομία στην προσπάθεια αποτροπής ρύπανσης του περιβάλλοντος και εντοπισμού των περιοχών, που ενδέχεται να υπάρχουν εργαστήρια παραγωγής συνθετικών ναρκωτικών ή γίνεται εκτεταμένη χρήση ναρκωτικών ουσιών, είναι θεμιτό να συνεργαστεί με ειδικό επιστημονικό προσωπικό, όπως για παράδειγμα ειδικούς χημικούς, οι οποίοι θα ελέγχουν τη σύσταση των αποβλήτων συγκεκριμένων περιοχών στον νομό Αττικής. Κατά την έρευνα, δυστυχώς, διαπιστώθηκε ότι στο συγκεκριμένο τομέα δεν υπάρχει επίσημη συνεργασία της ΕΛ.Α.Σ. με ειδικό επιστημονικό προσωπικό. Για την κάλυψη αυτού του κενού κρίνεται σκόπιμη η έναρξη συνεργασίας με το ειδικό εργαστήριο αναλυτικής χημείας του ΕΚΠΑ, ώστε από τις αναλύσεις του να παρέχονται στην

¹ Online marketplaces είναι οι ψηφιακές πλατφόρμες που συνδέουν τους πωλητές με ανεξάρτητους πολίτες.

αστυνομία πληροφορίες εξαιρετικά χρήσιμες όπως να μπορούν να γνωρίζουν οι αστυνομικοί ακόμη και την ποιότητα των ναρκωτικών ουσιών που έχει γίνει χρήση. Ήδη από τον Ιανουάριο του 2022 ο καθηγητής αναλυτικής χημείας Ν.Θ. στην εκπομπή πρωταγωνιστές, ανέφερε χαρακτηριστικά ότι στην Αττική γίνεται χρήση κάνναβης από το 10% του πληθυσμού η οποία μάλιστα είναι χαμηλής ποιότητας, ενώ η χρήση κοκαΐνης ανέρχεται στο 1% του πληθυσμού (Πρωταγωνιστές, 2022), τα αποτελέσματα αυτά είναι δυνατόν να καθοδηγήσουν τις αρχές στην καλύτερη αντιμετώπιση της παραγωγής διακίνησης και χρήσης ναρκωτικών ουσιών σε συγκεκριμένες χωρικές περιοχές, καθώς έχουν τη δυνατότητα να παρατηρήσουν χρονικά, ποιοτικά και ποσοτικά ακόμα και την αύξηση ή μείωση συγκεκριμένων ουσιών. Μάλιστα τα αποτελέσματα του συνάδουν με τα ευρήματα του ΕΚΠΙΝΤ.

Στον τομέα του ανθρώπινου δυναμικού κατά την έρευνα διαπιστώθηκε σημαντική έλλειψη ανθρώπινων πόρων και ανάλογης εκπαίδευσης τους. Ειδικότερα στην περιοχή του ιστορικού κέντρου της Αθήνας, η οποία δέχεται και τη μεγαλύτερη πίεση διακίνησης και χρήσης ναρκωτικών ουσιών, λειτουργούν 2 βασικά αστυνομικά τμήματα (ΑΤ) και 5 περιφερειακά. Αρμόδια για την αστυνόμευση της συγκεκριμένης περιοχής, εκτός των ενισχύσεων που δύναται να δοθούν από όμορες περιοχές σε ειδικές περιπτώσεις, είναι το ΑΤ Ομονοίας και Ακροπόλεως ενώ περιφερειακή συνδρομή παρέχουν το ΑΤ Συντάγματος, Κολωνού, Κυψέλης, Άγιου Παντελεήμονα και Αμπελοκήπων. Η εμπειρία του γράφοντος και οι συζητήσεις με στελέχη της ΕΛΑΣ οδηγούν στο ερώτημα αν εάν διαπιστώνεται υποστελέχωση στις αρμόδιες υπηρεσίες. Το ζήτημα είναι σημαντικό εφόσον δεν μπορούν να ελεγχθούν τα στατιστικά στοιχεία, καθώς το απαγορεύουν οι διατάξεις των ν. 2690/1999 άρ.5§3, ν. 3469/2006 άρ. 8§1 και της γνωμοδότησης του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ) αρ. 109/1981. Συγχρόνως η έλλειψη επαρκών περιπολιών ενισχύεται λόγω της διάθεσης μεγάλης δύναμης του προσωπικού των υπηρεσιών προς αστυνόμευση κρίσιμων στόχων, όπως είναι οι ξένες πρεσβείες, καθημερινές διαδηλώσεις, αθλητικά γεγονότα ακόμα και αποσπάσεις για τη φύλαξη πολιτικών προσώπων, πρόκειται δηλαδή για μία επιλεκτική αστυνόμευση. Βάσει των ανωτέρω στοιχείων θεωρείται επιβεβλημένη η κάλυψη όλων των οργανικών θέσεων με μάχιμο προσωπικό το οποίο θα διατίθεται στην καθημερινή πάταξη της εγκληματικότητας η οποία προσβάλλει την καθημερινότητα των πολιτών.

Συγχρόνως, όσον αφορά τον τομέα του ανθρώπινου δυναμικού, προτείνεται να θεσμοθετηθεί η ενημέρωση και η συνεχής εκπαίδευση όλου του έμψυχου δυναμικού σχετικά με το Modus Operandi των διακινητών τουλάχιστον μια φορά το μήνα, υπό το συντονισμό των αρμόδιων αξιωματικών του ΣΟΔΝ με ειδικούς εκπαιδευτές της ΕΛΑΣ και ανάλογο επιστημονικό προσωπικό, όπως για παράδειγμα εγκληματολόγους και ψυχολόγους. Η κίνηση αυτή θα βοηθήσει στην ευκολότερη ανίχνευση ακόμα και των πιο ευφάνταστων προσπαθειών διακίνησης ναρκωτικών, καθώς να υπενθυμίσουμε ότι σύμφωνα με την έρευνα διαπιστώθηκαν περιπτώσεις όπου η διακίνηση ναρκωτικών γινόταν με τη χρήση ανήλικου, με χρήση ηλεκτρονικών πατινιών, με χρήση ειδικών κρυπτών σε οχήματα, με χρήση πλαστών εγγράφων για την έκδοση ιατρικών συνταγών κ.ά., που δεν είναι εύκολο να γίνουν αντιληπτές. Συγχρόνως οι προτάσεις του επιστημονικού προσωπικού θα συνδράμουν στην ορθότερη κατανόηση του προβλήματος από τους αστυνομικούς παρέχοντάς τους τη δυνατότητα για εξειδικευμένη μεταχείριση των χρηστών.

6.2 Τομέας κοινωνικών και προληπτικών μέτρων

Οι ανωτέρω προτάσεις στοχεύουν, κυρίως, στην αποτροπή εισαγωγής και διακίνησης ναρκωτικών ουσιών στη χώρα και ειδικότερα στον νομό Αττικής δια μέσου των μεγάλων πυλών εισόδου που έχουν προαναφερθεί. Οι θεσμικοί φορείς του τυπικού κοινωνικού ελέγχου, όμως, θα πρέπει να εστιάσουν στα προληπτικά και κοινωνικά μέτρα αλλάζοντας την αντεγκληματική πολιτική ειδικά στα μέτρα που αφορούν τους χρήστες, τα οποία θα μειώσουν την αναγκαιότητα λήψης κατασταλτικών μέτρων.

Βασικό πρόβλημα και στην περίπτωση των ναρκωτικών ουσιών είναι η εμφάνιση φαινομένων διαφθοράς, όπως έχουν αναδείξει πολλές συλλήψεις κρατικών υπαλλήλων. Το φαινόμενο της διαφθοράς έχει βαθιές ρίζες στον κοινωνικό ιστό, οι οποίες διαιώνονται επιβεβαιώνοντας την εγκληματολογική θεωρία του Chambliss «περί συμβιωτικής σχέσης μεταξύ νομιμότητας και παρανομίας», η οποία συγχρόνως επεξηγεί και τη σχέση που δημιουργείται μεταξύ εγκλημάτων των ισχυρών και οργανωμένου εγκλήματος μέσω της διαφθοράς εργαλειοποιώντας και ενισχύοντας την επιλεκτικότητα του ποινικού νόμου (Βιδάλη, 2013:184). Στην περίπτωση των ναρκωτικών η διαφθορά εμφανίζεται κυρίως σε αστυνομικούς, οι οποίοι παρέχουν κάλυψη στην παράνομη αγορά ναρκωτικών ουσιών αποκομίζοντας σημαντικά οφέλη. Εμφανίζεται όμως και στη διοίκηση μέσω της παράνομης συνταγογράφησης ή με την

πώληση του υποκατάστατου της μεθαδόνης στη μαύρη αγορά κατά τη διαδικασία παροχής κρατικής βοήθειας στους χρήστες (Βιδάλη, 2015:29). Συνοπτικά μπορούμε να αναφερθούμε στην απολογιστική έκθεση της υπηρεσίας του εσωτερικών υποθέσεων των σωμάτων ασφαλείας για το έτος 2022, στην οποία αναφέρεται ότι εξετάστηκαν 8 υποθέσεις για παραβίαση του άρ. 187 του ποινικού κώδικα που αφορά εγκληματικές οργανώσεις, 11 υποθέσεις σχετικά με το άρ. 235 του ποινικού κώδικα που αφορά τη δωροληψία υπαλλήλων και 4 υποθέσεις του ν. 4139/2013 που αφορά τις εξαρτησιογόνες ουσίες. Κατά τη διερεύνηση των υποθέσεων εξαρθρώθηκε εγκληματική οργάνωση που δρούσε στον νομό Αττικής και διακινούσε ναρκωτικά, μέλος της οποίας ήταν και ένας αστυνομικός (Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων Σωμάτων Ασφαλείας, 2022:55-79). Οι καταγγελίες για τέτοιες υποθέσεις συμβάλλουν τα μέγιστα στον αγώνα για την αντιμετώπιση του φαινομένου της διαφθοράς όπως έγινε και στην περίπτωση του Ιουνίου του 2024 κατά την οποία εξαρθρώθηκε εγκληματική οργάνωση που διακινούσε ναρκωτικά στο κέντρο της Αθήνας. Στην υπόθεση αυτή ως ηγετικό στέλεχος της συγκεκριμένης οργάνωσης θεωρήθηκε ένας 32χρονος ειδικός φρουρός ο οποίος συνελήφθη κατά την παραλαβή ταχυδρομικού δέματος το οποίο προερχόταν από το εξωτερικό. Μάλιστα αξιοσημείωτα είναι τα μέτρα προστασίας που ελάμβανε η εγκληματική οργάνωση, λόγω και των πληροφοριών που είχε ο 32χρονος, καθώς χρησιμοποιούσαν εναλλακτικές μεθόδους επικοινωνίας, παραποιημένα στοιχεία κατά την αποστολή και παραλαβή ταχυδρομικών δεμάτων, κρυπτογραφημένες ορολογίες και οι οικονομικές συναλλαγές γινόντουσαν με κρυπτονομίσματα (in, 2024). Προτείνεται λοιπόν η συστηματικότερη ενημέρωση των πολιτών για την ηλεκτρονική πλατφόρμα καταχώρησης καταγγελιών², ώστε να υπάρχει μαζικότερη συμμετοχή της κοινωνίας στην προσπάθεια αντιμετώπισης του φαινομένου.

Σημαντικός είναι και ο έμμεσος διφυής αρνητικός αντίκτυπος που συνεπάγεται με την αλλοτρίωση της νόμιμης οικονομίας. Η μία όψη της διακίνησης και χρήσης ναρκωτικών ουσιών μαζί με τα περιφερειακά εγκλήματα που έπονται, είναι η υποβάθμιση του κέντρου της Αθήνας και των νόμιμων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε αυτό, στην οποία όπως προαναφέρθηκε φέρει ευθύνη και η επιλεκτική αστυνόμευση. Σε δεύτερο χρόνο, όμως, ο αρνητικός αντίκτυπος λαμβάνει

² <https://www.minocp.gov.gr/ypiresia-esoterikon-ypothesewn-somaton-asfaleias/>

ανησυχητικές διαστάσεις, καθώς τα φαινόμενα διαφθοράς που βοηθούν τη διακίνηση ναρκωτικών ουσιών παρέχουν τη δυνατότητα είσπραξης τεράστιων παράνομων προσόδων στις εγκληματικές οργανώσεις, οι οποίες με τη σειρά τους κατά την προσπάθεια νομιμοποίησή τους τα επενδύουν στη νόμιμη αγορά καταστρατηγώντας τη νόμιμη λειτουργία της και καταπατώντας τον νόμιμο ανταγωνισμό εις βάρος των νόμιμων επιχειρήσεων (Βιδάλη, 2015:43). Στην περίπτωση αυτή προτείνεται η άμεση συνεργασία της ΕΛΑΣ με την αρχή καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, την δίωξη ηλεκτρονικού εγκλήματος και την ανεξάρτητη αρχή δημοσίων εσόδων με στόχο την έγκαιρη ταυτοποίηση παράνομων πρακτικών και της άμεσης παρέμβασης εν τη γενέσει τους, πολιτική που θα συμβάλλει στην καταπολέμηση των μεγαλοεμπόρων που αποτελούν στοιχείο της ρίζας του προβλήματος. Συγχρόνως η ανάληψη δραστηριοτήτων πρωτογενούς πρόληψης, στις οποίες θα έχει ενεργητική συμμετοχή η ΕΛΑΣ, μέσα από εκπαιδευτικά προγράμματα στην κοινότητα, στα σχολεία και τους κηδεμόνες των ανηλίκων (Παρασκευόπουλος, 2004:32,33) θα έχει άμεσο θετικό αντίκτυπο στην υιοθέτηση ηθικών αξιών που σέβονται τους νόμους και κατ' επέκταση το κράτος από τα μέλη της κοινωνίας. Για παράδειγμα εκδηλώσεις όπως η «παγκόσμια μέρα κατά των ναρκωτικών και της παράνομης διακίνησης τους», που διοργάνωσε το ινστιτούτο PADA-Αντιναρκωτική δράση σε συνεργασία με το σύλλογο «φίλων του πολεμικού μουσείου» στο πολεμικό μουσείο της Αθήνας τον Ιούνιο του 2024 με πολλούς έγκριτους ομιλητές και είχε ως στόχο την ευαισθητοποίηση και πρόληψη κατά των ναρκωτικών (Πρώτο Θέμα, 2024).

Ένα παράδειγμα καλής πρακτικής που έχουν υιοθετήσει οι ελληνικές αρχές, είναι αυτό της ανάπλασης και ανάπτυξης υποβαθμισμένων περιοχών όπως έγινε με την παραχώρηση 240.000 m² στο παραλιακό μέτωπο του δήμου Καλλιθέας. Η περιοχή που παραχωρήθηκε στο ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος, το οποίο με τη σειρά του δημιούργησε το ομόνυμο εκπαιδευτικό και περιβαλλοντικό πάρκο αλλάζοντας άρδην τη χρήση της περιοχής. Με την αλλαγή χρήσης παρόμοιων υποβαθμισμένων περιοχών στο κέντρο της Αθήνας η κοινωνία θα έχει τα επιθυμητά αποτελέσματα, εφόσον έχει προνοήσει για τη διαχείριση των χρηστών της περιοχής με τις κατάλληλες πολιτικές επανένταξης.

Ακόμη μία παράμετρος που πρέπει να ληφθεί υπ' όψη είναι η ιστορική. Η Ελλάδα αποτελούσε μια χώρα καλλιέργειας και παραγωγής οπίου και ινδικής κάνναβης σε νόμιμο επίπεδο και μάλιστα με την ανάλογη φορολογία ειδικά στις περιπτώσεις

εξαγωγής των προϊόντων αυτών. Οι διεθνείς τάσεις για τον έλεγχο των ναρκωτικών ανάγκασαν την ελληνική κυβέρνηση να διακόψει σταδιακά την ελεύθερη παραγωγή και διακίνηση μέχρι και την εγκληματοποίηση τους με τον νόμο 5539/1932 «περί μονοπωλίου των ναρκωτικών φαρμάκων και ελέγχου αυτών» (Βιδάλη & Κουλούρης, 2012:255-258). Η αναφορά αυτή συνδράμει στην κατανόηση της παραδοσιακής καλλιέργειας ινδικής κάνναβης στη χώρα μας σε μεγάλες ποσότητες. Ενδεικτικά μπορούμε να αναφερθούμε σε μία από τις υποθέσεις εντοπισμού μεγάλης φυτείας κάνναβης στο χωριό Ζωνιανά στην Κρήτη, την οποία προσπάθησαν να παρεμποδίσουν κάτοικοι του χωριού (Η Καθημερινή, 2022), και σε μία περίπτωση στην περιοχή της Φωκίδας όπου εντοπίστηκε μεγάλη φυτεία 625 δενδρυλλίων κάνναβης (ΕΛΑΣ, 2023), στοιχεία που πιστοποιούνται και από τα αποτελέσματα της μελέτης καθώς το 69% των ναρκωτικών που κατασχέθηκαν για την τριετία που ελέγχθηκε αφορούσαν το είδος της ινδικής κάνναβης και τα παράγωγά του ενώ την ίδια περίοδο εκριζώθηκαν και περίπου 7000 δενδρύλλια ινδικής κάνναβης. Καθώς παρατηρείται ότι το συγκεκριμένο πρόβλημα εμφανίζεται σε συγκεκριμένες περιοχές και η σχέση της κοινωνικής υποανάπτυξης και του κοινωνικού αποκλεισμού διογκώνουν το ζήτημα ένταξης νέων μελών στο οργανωμένο έγκλημα (Βιδάλη, 2017:154), προτείνεται λοιπόν η λήψη χωρικών αναπτυξιακών μέτρων. Τέτοια μέτρα προτείνονται και από το Συμβούλιο της ΕΕ και θα έχουν θετικό αποτέλεσμα σε άτομα που χρησιμοποιούνται ως καλλιεργητές και στην ουσία εργαλειοποιούνται από εμπόρους ναρκωτικών. Οπότε η ανάπτυξη της αγροτικής παραγωγής, η περιβαλλοντική προστασία, η ενίσχυση της ασφάλειας, η προώθηση του κράτους δικαίου, η κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη και γενικότερα η άμβλυνση της φτώχειας (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης Γενική Γραμματεία, 2021:37) θα συνδράμουν σε αυτόν τον στόχο. Αναλυτικότερα, προτείνεται να δοθεί έμφαση στη σχολική εκπαίδευση των νέων σε περιοχές που παρατηρείται το φαινόμενο της παραγωγής ναρκωτικών ουσιών και να ενισχυθεί η αγροτική κοινότητά τους μέσω της παροχής ειδικών επιστημονικών συμβούλων που θα έχουν ως στόχο την ανάδειξη της παραγωγής νέων αγροτικών προϊόντων, τα οποία θα δημιουργήσουν μια εναλλακτική δίοδο για τον αγροτικό πληθυσμό της περιοχής ο οποίος σημειωτέων βρίσκεται σε παραγωγικές ηλικίες.

Συγχρόνως στον τομέα της πρόληψης και ευαισθητοποίησης η υιοθέτηση καλών πρακτικών από άλλες χώρες της ΕΕ είναι μια ενδεδειγμένη λύση και πρόταση. Υπάρχουν σχετικά προγράμματα που αφορούν την έγκαιρη ανίχνευση και επέμβαση

σε περιπτώσεις που σχετίζονται με ναρκωτικές ουσίες, όπως για παράδειγμα η προώθηση ενός υγιεινού τρόπου ζωής, και είναι διαθέσιμα στη βάση δεδομένων του E.K.P.N.T. (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction). Ένα από αυτά τα προγράμματα είναι και το πρόγραμμα αστυνόμευσης των ναρκωτικών σε επίπεδο δρόμου για το οποίο θα αναφερθούμε στη συνέχεια, καθώς στόχος του είναι η μείωση των αδικημάτων που σχετίζονται με τη διακίνηση και χρήση ναρκωτικών ουσιών (EUDA, 2017) το οποίο θα μπορούσε κάλλιστα να εφαρμοστεί στον νομό Αττικής και ειδικότερα στο κέντρο της Αθήνας.

Ένα από τα συναφή προβλήματα της διακίνησης και χρήσης ναρκωτικών ουσιών είναι η βία και ο εκφοβισμός που δημιουργείται τόσο ανάμεσα στους χρήστες όσο και ανάμεσα στα μέλη της κοινωνίας που κατοικούν στη συγκεκριμένη περιοχή. Οι έως τώρα οι αστυνομικές επιχειρήσεις που προσπαθούν να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα, βασίζονται σε κατασταλτικού τύπου προσεγγίσεις λόγω του κυρίαρχου πρότυπου αντεγκληματικής πολιτικής. Η πρόταση που θα ακολουθήσει αφορά μια ανθρωποκεντρική προσέγγιση ήπιας αστυνόμευσης των ατόμων που χρήζουν άμεσης βοήθειας από το κράτος. Οι τοξικοεξαρτημένοι στην δύσκολη προσπάθεια απεξάρτησης χρειάζονται το κράτος δίπλα τους ως συμπαραστάτη και όχι ως αντίπαλο, από αυτή την οπτική προτείνεται η δημιουργία αστυνομικών βασισμένη στο πρότυπο του Street Worker. Ο κύριος λόγος που οι Street Workers γίνονται πιο προσιτοί και προσεγγίσιμοι από τους χρήστες δεν είναι άλλος από τα εφόδια που τους παρέχει η ειδική εκπαίδευση που έχουν λάβει και ειδικότερα η αντίληψη ότι ο χρήστης δεν είναι απλά ένα εξαθλιωμένο και προβληματικό άτομο. Η γνώση διαχείρισης και αντιμετώπισης δύσκολων και επειγόντων καταστάσεων, η γνώση παροχής ψυχολογικής υποστήριξης και Α΄ Βοηθειών και η δυνατότητα ενημέρωσης για τις κοινωνικές υπηρεσίες και τις δομές που έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν οι χρήστες αλλά και τους κινδύνους που ενδέχεται να αντιμετωπίσουν στο ευάλωτο πεδίο των ανοιχτών αγορών ναρκωτικών περιλαμβάνονται στην εκπαίδευσή τους (Βιδάλη, 2015:152). Κάτι ανάλογο έχουν προσπαθήσει να κάνουν οι Street Workers του OKANA, οι οποίοι δραστηριοποιούνται στο κέντρο της Αθήνας έχοντας στην κατοχή τους φιάλες οξυγόνου και ναλοξόνη, η οποία αποτελεί το πλέον διαδεδομένο αντίδοτο για την υπερβολική δόση από ηρωίνη (Γαγλιάς, 2023). Επιπλέον προτείνεται η επιχορήγηση με κρατικά κονδύλια της ομάδας δράσης steps και η άμεση συνεργασία της με στελέχη του ΣΟΔΝ, καθώς τα μέλη της έχουν άμεση επαφή με τους χρήστες

επειδή δραστηριοποιούνται στις ανοικτές πιάτσες (βλ.365 στιγμές EPT News, 2022). Ως γνωστόν οι πιάτσες του δρόμου θεωρούνται από τους χρήστες σπίτι τους και τους παρέχεται βοήθεια που σχετίζεται με την παροχή σίτισης, ενημερωτικού υλικού, καθαρών συνέργων χρήσης και της υπηρεσίας street lawyering. Η σύμπραξη δημόσιου, ιδιωτικού τομέα και ΜΚΟ που θα δραστηριοποιούνται στους χώρους που μαστίζονται από τη διακίνηση και χρήση ναρκωτικών ουσιών θα προσφέρουν βοήθεια και ειδική καθοδήγηση στους χρήστες μόνο θετικά αποτελέσματα μπορεί να επιφέρει.

Τα τοξικοεξαρτημένα άτομα η πολιτεία οφείλει να τα αντιμετωπίζει ως μια ειδική κατηγορία πολιτών, καθώς είναι δεδομένο ότι αντιμετωπίζουν προβλήματα ψυχικής υγείας, δεν διατηρούν μόνιμη θέση εργασίας, συνήθως είναι άστεγα και είναι επιρρεπή στο φαινόμενο της συννοσηρότητας. Στον τομέα αυτό προτείνεται η άμεση σύνδεση των ειδικευμένων υπηρεσιών κοινωνικής υποστήριξης και υγείας με το ποινικοκατασταλτικό σύστημα με στόχο την ενδυνάμωση του κοινωνικού κράτους κατά την περίοδο θεραπείας απεξάρτησης. Συνάμα η ελληνική πολιτεία θα πρέπει να επικοινωνήσει στους πολίτες και ιδιαίτερα στους χρήστες ότι τα κέντρα απεξάρτησης έχουν ανοιχτή πρόσβαση προς όλους τους ενδιαφερόμενους, χωρίς να υφίστανται αποκλεισμοί που οφείλονται σε δημογραφικούς, περιστασιακούς και προσωπικούς παράγοντες (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020:14). Στην Ελλάδα λειτουργούν 75 κέντρα πρόληψης (ΕΚΤΕΠΝ, 2024:89) των εξαρτήσεων και της προαγωγής της ψυχοκοινωνικής υγείας σε συνεργασία με τον ΟΚΑΝΑ και ειδικά στον νομό Αττικής 19, επιπροσθέτως παρεμβάσεις πραγματοποιούνται και από άλλους φορείς όπως το Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων (ΚΕΘΕΑ), η μονάδα απεξάρτησης 18 ΑΝΩ κ.ά. (ΕΚΤΕΠΝ, 2025). Ειδικότερα, όμως, στο κέντρο της Αθήνας λειτουργούν και τα κέντρα πρόληψης ΑΘΗΝΑ ΥΓΕΙΑ, σε συνεργασία με τον δήμο Αθηναίων για τα διαμερίσματα¹ έως 7 (ΕΚΤΕΠΝ, 2025), συνάμα και η ΕΛΑΣ υιοθετώντας καλές πρακτικές έχει θέσει σε λειτουργία 24ωρη τηλεφωνική γραμμή με το νούμερο 109 στην υποδιεύθυνση δίωξης ναρκωτικών Αττικής (ΕΛΑΣ, 2025).

Οι προαναφερθείσες δομές σε όλη την επικράτεια και όχι μόνο στον νομό Αττικής μπορούν να συνδεθούν άμεσα με το επόμενο εναλλακτικό μέτρο το οποίο δεν είναι άλλο από την πρόταση επικαιροποίησης και προσαρμογής του ποινικού κώδικα σχετικά με το πρόβλημα της χρήσης και διακίνησης ναρκωτικών ουσιών. Η άμεση εφαρμογή ενός ηπιότερου ποινικού δικαίου για την κατηγορία των χρηστών θα έχει

θετικό αντίκτυπο σε αυτή την κατηγορία πολιτών, καθώς μια ενδεχόμενη σύνδεση του δικαίου με την απεξάρτηση, ακόμα και στην περίπτωση που θεωρηθεί εξαναγκαστική θα συμβάλει άμεσα στην αύξηση των ατόμων που ανταποκρίνονται πλήρως στα προγράμματα απεξάρτησης. Για παράδειγμα μια αναγκαστική εισαγωγή σε θεραπευτικά κέντρα απεξάρτησης κρατουμένων, όπως αυτό που λειτουργεί στον Ελαιώνα Θηβών, με προαπαιτούμενο όμως την αύξηση των θέσεων καθώς η δυνατότητα του σωφρονιστικού συστήματος εξαντλείται σε μόνο 200 άτομα για στεγνό πρόγραμμα (ΕΚΤΕΠΝ, 2022). Συγχρόνως, όμως, το κράτος θα πρέπει να προσφέρει τα κατάλληλα κίνητρα στην κοινωνία ώστε να αποκαλύπτονται συχνότερα οι έμποροι ναρκωτικών που αποτελούν και την καρδιά του προβλήματος επιφυλάσσοντάς τους αυστηρότερες ποινές. Για παράδειγμα σε περίπτωση κλήσεων για υπερδοσολογία η αστυνομία οφείλει να ελέγξει ακόμα και το άτομο που κάλεσε στο κέντρο για την περίπτωση που έκαναν χρήση από κοινού αποτρέποντας πολλούς χρήστες να καλέσουν, ενώ εάν υπήρχε μια πιο ήπια αστυνόμευση πιο προσιτή στους χρήστες ίσως τα αποτελέσματα για την αποκάλυψη αυτών που χορήγησαν τη δόση θα ήταν ιδανικότερα.

Η ετερομορφία του μωσαϊκού των χρηστών ναρκωτικών ουσιών απαιτεί εξειδικευμένη αντιμετώπιση, η οποία θα λαμβάνει υπ' όψη της την ποικιλομορφία και θα λειτουργεί εξατομικευμένα για τις διαφορετικές ομάδες χρηστών, για παράδειγμα διαφορετική αντιμετώπιση πρέπει να έχουν οι γηραιότεροι, οι άστεγοι, αυτοί με ψυχιατρικά ή ιατρικά προβλήματα και οι γυναίκες. Ειδική μέριμνα χρήζει η αντιμετώπιση των προβλημάτων που συναντούν οι γυναίκες του χώρου με στόχο την προαγωγή της ισότητας των φύλων. Στο νοσηρό περιβάλλον των ναρκωτικών ο γυναικείος πληθυσμός αντιμετωπίζει εντονότερα προβλήματα που σχετίζονται με την ενδοοικογενειακή βία, την σωματική βία, τον στιγματισμό, ζητήματα εγκυμοσύνης και παιδικής μέριμνας. Μια ηπιότερη αντιμετώπιση από την αστυνομία της κατηγορίας αυτής θα έδινε τη δυνατότητα παροχής εξειδικευμένων υπηρεσιών στις γυναίκες αυτές άμεσα από τις κοινωνικές υπηρεσίες του νομού, ακόμα και στην περίπτωση που θα χρειαζόταν να μεταφερθούν σε αυτές από τους ίδιους τους αστυνομικούς. Συγχρόνως είναι γνωστό ότι τα λοιμώδη νοσήματα όπως ο HIV και η ιογενής ηπατίτιδα θερίζουν τους χρήστες ναρκωτικών, η αποτροπή μετάδοσης τέτοιων ασθενειών γίνεται μέσω των προγραμμάτων ασφαλών χωρών χρήσης που έχουν εισαχθεί στο δήμο Αθηναίων, τα οποία συμβάλλουν τα μέγιστα σε αυτή την κατεύθυνση, τα προγράμματα διανομής

συρίγγων και η θεραπεία μέσω της χρήσης υποκατάστατων οπιοειδών (ΕΚΤΕΠΝ, 2022). Στην περίπτωση αυτή εάν σπάσουν τα στερεότυπα και θεωρήσουμε αδέκαστη μια ηπιότερη αστυνόμευση ίσως ήταν ευχής έργον οι αστυνομικοί που περιπολούν σε περιοχές που είναι γνωστή η διακίνηση και η χρήση ναρκωτικών ουσιών να έχουν στην κατοχή τους τα κατάλληλα σύνεργα για την προαγωγή της ασφαλούς χρήσης αλλά και τις κατάλληλες γνώσεις ώστε να οδηγούν τα άτομα στους χώρους εποπτευόμενης χρήσης που έχουν δημιουργηθεί για τον συγκεκριμένο σκοπό.

7. Συμπεράσματα

Η μελέτη που προηγήθηκε ανέλυσε και ανέδειξε ότι το πρόβλημα των ναρκωτικών αποτελεί ένα κοινωνικό πρόβλημα και δεν αφορά μόνο μεμονωμένα άτομα της κοινωνίας. Φυσικά ανάλογη είναι και η προσέγγιση στο συγκεκριμένο ζήτημα της ΕΕ, αφού με την έκδοση και προσπάθεια εφαρμογής του θεματολογίου και σχεδίου δράσης για τα ναρκωτικά για την περίοδο 2021 έως 2025 αποδέχεται ότι το φαινόμενο των ναρκωτικών χρήζει μιας διεπιστημονικής προσέγγισης στην προσπάθεια επίλυσης του καθώς, όπως αναφέρεται, τα κράτη-μέλη οφείλουν να προσπαθήσουν να μειώσουν και τον άμεσο αλλά και τον έμμεσο αντίκτυπο που έχει στην κοινωνία το φαινόμενο. Άλλωστε η αποδοχή είναι η προϋπόθεση για την ορθότερη προσέγγιση οποιουδήποτε ζητήματος και η φυσική ροή για την μετέπειτα επίλυση ή άμβλυνσή του. Για το λόγο αυτό πραγματοποιήθηκε συνοπτική αναφορά στο νομοθετικό θεσμικό πλαίσιο αντιμετώπισης του προβλήματος των ναρκωτικών στην Ελλάδα, με τον τρόπο αυτό αναδείχθηκε η σοβαρότητα με την οποία αντιμετωπίζεται το θέμα καθώς έχουν κυρωθεί όλες οι διεθνείς και ευρωπαϊκές συμβάσεις ώστε να συμπληρώσουν το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο. Ειδικότερα, όμως, για τη μελέτη με στόχο την καλύτερη και ασφαλέστερη εξαγωγή αποτελεσμάτων επιλέχθηκε ο νομός Αττικής ως περιοχή, τρία έτη που συνάδουν με το πρόγραμμα του τρέχοντος σχεδίου δράσης της ΕΕ και ως φορέας άντλησης των δεδομένων το ΣΟΔΝ για προφανείς λόγους που προαναφέρονται.

Στην Ελλάδα ο κύριος θεσμικός φορέας αντιμετώπισης του ζητήματος των ναρκωτικών είναι η ΕΛΑΣ. Σε αυτό το σημείο κρίνεται σκόπιμο να γίνει μια σύντομη αναφορά στην αντεγκληματική πολιτική, τον στόχο της και την προσέγγιση της επί του θέματος. Κατ' αρχήν η αντεγκληματική πολιτική είναι ένα σύστημα αντιμετώπισης του εγκλήματος και η εγκληματολογική επιστήμη το κατατάσσει στα μέσα του κοινωνικού ελέγχου,

ειδικότερα πρόκειται για τον τομέα δημοσίων πολιτικών που αναφέρεται σε ένα σύνθετο φάσμα εφαρμογών της εγκληματολογικής και της ποινικής θεωρίας (Βιδάλη, 2017:13). Στην ουσία η αντεγκληματική πολιτική αντικατοπτρίζεται στις πολιτικές και τα μέτρα που επιχειρούν να αντιμετωπίσουν προληπτικά, αποτρεπτικά και κατασταλτικά το έγκλημα γενικότερα. Στην Ελλάδα το ιδεολογικό πρότυπο αντεγκληματικής πολιτικής που κυριαρχεί είναι αυτό της άμυνας της κοινωνίας από το έγκλημα, σύμφωνα με το οποίο το έγκλημα εκλαμβάνεται ως προσβολή του κοινωνικού συμφέροντος και η αντεγκληματική πολιτική επιφορτίζεται με την άμυνα της κοινωνίας σε αυτήν την προσβολή (Βιδάλη, 2017:18). Το συγκεκριμένο ιδεολογικό πρότυπο επηρεασμένο από την κλασική και θετικιστική σχολή της εγκληματολογικής επιστήμης θεωρεί ότι υπάρχει ωφελμιστική βάση για τη διάπραξη των εγκλημάτων καθώς ο εγκληματίας επιλέγει ελεύθερα τις πράξεις του, ότι το έγκλημα οφείλεται στη διαφορετικότητα των ατόμων και ότι οι φορείς άσκησης του τυπικού κοινωνικού ελέγχου έχουν τη δυνατότητα να εξαλείψουν το έγκλημα. Η επιλεκτική αντιμετώπιση και του προβλήματος των ναρκωτικών έχει ως αποτέλεσμα την απλή διαχείριση του φαινομένου διαιωνίζοντας τις ανισότητες. Όπως αναφέρει και ο Currie, για το παράδειγμα των ΗΠΑ, ο πόλεμος κατά των ναρκωτικών αντί να ωφελεί την κοινωνία και τους χρήστες έχει γεμίσει τις φυλακές, έχει επιβαρύνει το σύστημα απονομής δικαιοσύνης και διαιωνίζει τις κοινωνικές ανισότητες (Currie, 1993:3). Όσον αφορά την έρευνα στον νομό Αττικής για τη διακίνηση και χρήση ναρκωτικών ουσιών είναι ευκόλως κατανοητό ότι οι ανωτέρω πεποιθήσεις απέχουν πολύ από την πραγματικότητα, καθώς μετά από μακροχρόνια εφαρμογή του συγκεκριμένου προτύπου αντεγκληματικής πολιτικής ούτε τα ναρκωτικά έχουν εξαλειφθεί από τις πιάτσες, έχει γίνει πλέον αντιληπτό ότι τα άτομα που εμπλέκονται με τα ναρκωτικά δεν είναι διαφορετικά από αυτά της υπόλοιπης κοινωνίας και φυσικά δεν υπάρχουν ωφελμιστικά στοιχεία κατά την εισαγωγή τους στο χώρο της χρήσης ναρκωτικών ουσιών, προς επίρρωση των προαναφερθέντων τα στοιχεία που εξήχθησαν από τους πίνακες τα οποία αναδεικνύουν την ανθεκτικότητα και όχι την εξάλειψη των ναρκωτικών. Επιπλέον το συγκεκριμένο πρότυπο αντεγκληματικής κατά την υιοθέτηση των πολιτικών που αφορούν τα ναρκωτικά, ένεκα της κρατούσας άποψης που έχει υιοθετήσει, δεν λαμβάνει πολλές παραμέτρους υπόψη του, όπως για παράδειγμα ότι η παραγωγή, διανομή και χρήση ναρκωτικών ουσιών δεν είναι εγγενώς κακές, επιβλαβείς ή προάγουν την αποκλίνουσα συμπεριφορά ή ότι ένα άτομο

ενδέχεται να εμπλακεί με τα ναρκωτικά με ελεύθερη βούληση για συγκεκριμένους λόγους υπό συγκεκριμένες συνθήκες, αντιθέτως υπάρχουν περιπτώσεις που ωφελούν και χρησιμοποιούνται για καλό σκοπό (Brownstein, 2018:373).

Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε αναφορά σε συγκεκριμένες εγκληματολογικές θεωρίες που παρέχουν τα εφόδια στον αναγνώστη ώστε να κατανοήσει πληρέστερα το ζήτημα των ναρκωτικών και τα αποτελέσματα της έρευνας. Μέσω της εγκληματολογικής επιστήμης είναι ευκολότερο να κατανοήσει ένας πολίτης α) τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να θεωρείται νομοταγής ενώ ανάλογα με τον τόπο και τον χρόνο σε ανάλογη περίπτωση μπορεί να θεωρείται παράνομος και στην ουσία να χαρακτηρίζεται ως «Outsider» της κοινωνίας, β) τον αντίκτυπο που έχει η αλληλεπίδραση διαφορετικών κοινωνικών ομάδων και η ισχύς τους στην αντιμετώπιση μιας πράξης από τους θεσμικούς φορείς του τυπικού κοινωνικού ελέγχου, όπως αναφέρει και ο Becker (Becker, 1963), γ) την κατά Merton ανομία που υφίσταται στην κοινωνία με την επικράτηση του καπιταλιστικού τρόπου ζωής, ο οποίος έχει τις ανάλογες συνέπειες στη συμπεριφορά ατόμων που προέρχονται από συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες (Βιδάλη, 2013:143), δ) τον τρόπο με τον οποίον αντιδρά η κοινωνία σε μια ενδεχόμενη παθογένεια μέσω του κοινωνικού στιγματισμού, όχι μόνο στην περίπτωση του προβλήματος των ναρκωτικών, αρνούμενη να προβεί στη λήψη κατάλληλων μέτρων για την επίλυση του ζητήματος με αποτέλεσμα να αχρηστεύονται για τον κοινωνικό ιστό τα στιγματισμένα άτομα, ε) τη σύνοδη αύξηση της εγκληματικότητας στις περιοχές που παρατηρείται διακίνηση και χρήση ναρκωτικών ουσιών, παρατήρηση που αναδεικνύει το επείγον της ανάγκης για επίλυση του ζητήματος με στόχο τη μείωση όχι μόνο του άμεσου αρνητικού αλλά και του έμμεσου κοινωνικού αντικτύπου δεδομένης και της ύπαρξης μεγάλου σκοτεινού αριθμού αδικημάτων που συνδέονται με τη χρήση και διακίνηση ναρκωτικών, στ) τον κυριότερο, ίσως, λόγο για τον οποίο το πρόβλημα των ναρκωτικών χρήζει άμεσης αντιμετώπισης και δεν είναι άλλος από αυτόν που εκπληρώνει η επιστημονική θεωρία του Sutherland «περί διαφορικών συναναστροφών», της οποίας η αντιμετώπιση θα λειτουργούσε ως ανάχωμα ανάμεσα στο παρόν και το μέλλον ώστε να μην διαιωνίζεται το πρόβλημα, με την ανάλυση της συγκεκριμένης θεωρίας γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι σε μια ουτοπική κοινωνία στην οποία δεν θα υπήρχε ίχνος ναρκωτικής ουσίας η προσθήκη ενός χρήστη ναρκωτικών ουσιών θα οδηγούσε, κατά μεγάλο ποσοστό, στην πλήρη απεξάρτησή του. Οι προαναφερθείσες επιστημονικές θεωρίες εξηγούν κατά

πολύ το ζήτημα των ναρκωτικών ουσιών στη γενική του μορφή και γιατί θα πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπόψη οι θέσεις τις Κριτικής Εγκληματολογίας καθώς βασίζονται στην κριτική σκέψη, τι γίνεται όμως ειδικότερα στον νομό Αττικής στον οποίον αναφέρεται και η συγκεκριμένη μελέτη;

Ίσως ένα από τα στρατηγικότερα σημεία για να διεξαχθεί μια έρευνα που αφορά τα ναρκωτικά στην ΕΕ είναι ο νομός Αττικής, για τους λόγους που προαναφέρθηκαν. Είναι βέβαιο πως το πρόβλημα των ναρκωτικών που εντοπίζεται στον νομό Αττικής αντικατοπτρίζει εν μέρει το πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι ανάλογες περιφέρειες της ΕΕ. Η μελέτη που προηγήθηκε παρουσίασε εκτεταμένα το ζήτημα των ναρκωτικών στις κλειστές και ανοιχτές πιάτσες του νομού Αττικής, καθώς παρέθεσε τις γνωστότερες περιοχές διακίνησης και χρήσης ναρκωτικών, τα είδη των ναρκωτικών ουσιών που διακινούνται στον νομό Αττικής, τη μεταστροφή που παρουσιάζουν οι χρήστες σε σχέση με τις ουσίες που προτιμούν τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο, μερικούς από τους πιο ευφάνταστους τρόπους διακίνησης, ακόμα και τις ενδεικτικές τιμές λιανικής πώλησης ναρκωτικών ουσιών. Παρόλο που από την έρευνα λείπουν ορισμένα δεδομένα, των τριών κεντρικών ετών του ενωσιακού σχεδίου δράσης για τα ναρκωτικά, η μελέτη αποτελεί σοβαρό δείγμα ώστε να καταλήξουμε σε ασφαλή συμπεράσματα για τον ορθότερο τρόπο διαχείρισης του προβλήματος. Όλα τα ευρήματα της έρευνας είναι αξιοποιήσιμα όμως σε αυτή τη μελέτη θα σταθούμε σε συγκεκριμένα δεδομένα, τα οποία θεωρούνται σχετικότερα με το βασικό ερευνητικό ερώτημα. Συγκεκριμένα παρά την πανευρωπαϊκή υιοθέτηση του σχεδίου δράσης κατά των ναρκωτικών παρατηρείται μια ανθεκτικότητα του φαινομένου, η οποία παρόλο που έχει τουλάχιστον σταθεροποιηθεί δεν παύει να υφίσταται, χωρίς να παραβλέπεται ο σκοτεινός αριθμός και η μεροληψία των αρχών. Οι συλλήψεις στον νομό Αττικής είναι 125, 167 και 159 αντίστοιχα για τα τρία έτη αναφοράς γεγονός που καταδεικνύει ότι το πρόβλημα δεν έχει αντιμετωπιστεί, στην ουσία ούτε καν παρουσιάζει μια δυναμική βελτίωση. Προφανώς και δεν αναφερόμαστε σε μια ευρωπαϊκή αποτυχία αλλά μπορεί να διατυπωθεί η άποψη ότι πρόκειται για μια ατελής και επιλεκτική προσέγγιση του ζητήματος. Σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο η ανθεκτικότητα και η διαχρονικότητα, βάσει των αριθμών, επιβεβαιώνει την δυσκολία αντιμετώπισης των εγκληματικών δικτύων που σχετίζονται με τα ναρκωτικά, λόγω των παραγόντων που αναφέρονται στη μελέτη όπως για παράδειγμα η διαφθορά. Γεγονός που μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι

δεν πρόκειται για ένα απλό εγκληματικό φαινόμενο αλλά για ένα κοινωνικό ζήτημα που επιβάλλει την προσοχή των θεσμικών και μη φορέων.

Ειδικότερα, αξιοποιήσιμα στοιχεία θεωρούνται ο μέσος όρος ηλικίας των συλληφθέντων, ο οποίος είναι 36 έτη που σημαίνει ότι πρόκειται για άτομα παραγωγικών ηλικιών που θα έπρεπε να γίνεται προσπάθεια ενσωμάτωσης τους και προσφοράς στην κοινωνία αντίθετα η έως τώρα διαχείριση τους οδηγεί στο στιγματισμό και τον εξοστρακισμό τους από αυτήν. Σημαντικό στοιχείο αποτελεί και η αναλογία αλλοδαπών-ημεδαπών που εμπλέκονται με τη διακίνηση και χρήση ναρκωτικών στον νομό Αττικής. Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι οι αλλοδαποί εμπλέκονται κατά 45% ενώ οι ημεδαποί κατά 55%, αριθμοί που υποδεικνύουν ότι το έγκλημα των ναρκωτικών δεν είναι μόνο εισαγόμενο φαινόμενο στην Ελλάδα, όπως άλλωστε έχει αναδείξει και ο Chambliss στο βιβλίο του «On the Take» και ειδικότερα στο κεφάλαιο «the enemy is us» στο οποίο ερευνώντας τη διαφθορά στο Σιάτλ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι είναι ένα γενικότερο πολιτικό φαινόμενο και όχι μόνο ένα εισαγόμενο έγκλημα, διαπίστωση που ισχύει αναλογικά και στην περίπτωση των ναρκωτικών στον νομό Αττικής (Chambliss, 1988:205).

Άλλωστε το ίδιο συμπέρασμα μπορεί να εξαχθεί και από τα κατασχεθέντα ναρκωτικά, στα οποία τη μερίδα του λέοντος κατέχει η ινδική κάνναβη και τα παράγωγά της σε ένα ποσοστό περίπου 69%, όπως αναφέρθηκε η συγκεκριμένη ναρκωτική ουσία παράγεται σε μεγάλες ποσότητες και στην Ελλάδα διαχρονικά οπότε η αντιμετώπισή της οφείλει να έχει μακροχρόνιο σχέδιο αντεγκληματικής πολιτικής στις περιοχές παραγωγής της, που είναι εύκολο να εντοπιστούν. Συγχρόνως παρατηρήθηκε ότι το 1/3 των υποθέσεων στον νομό Αττικής αφορούν το ιστορικό κέντρο της Αθήνας, το οποίο είναι γνωστόν ότι απασχολεί και τις μεγαλύτερες δυνάμεις της ΕΛΑΣ. Πάραυτα το ιδεολογικό πρότυπο αντεγκληματικής πολιτικής που εφαρμόζεται σύμφωνα, με την γνώμη του γράφοντος, δεν έχει τα αναμενόμενα αποτελέσματα για το λόγο αυτό θα ήταν θεμιτό στο συγκεκριμένο τομέα να υπάρξει εφαρμογή μιας ηπιότερης αστυνόμευσης, ακόμα και αν αυτή χρειαζόταν να πλησιάσει τα όρια αντεγκληματικής πολιτικής του καταργητισμού για τις περιπτώσεις αποδεδειγμένων χρηστών, ιδίως στις ανοικτές πιάτσες ναρκωτικών στο κέντρο της Αθήνας. Ο καταργητισμός προτείνει την απεγκληματοποίηση των κοινωνικών προβλημάτων και της τιμωρητικής αντιμετώπισης από το κράτος στην προσπάθεια διαχείρισης και αντιμετώπισής τους,

κατά κάποιον τρόπο προωθεί στρατηγικές ρύθμισης των διαφωνιών και αποκατάστασής τους στη βάση της κοινωνίας (Λάζος, 2007:241) Η ηπιότερη αστυνόμευση σε συνδυασμό με την εφαρμογή μακροπρόθεσμων μέτρων όπως η εκπαίδευση στα σχολεία, η εφαρμογή των street workers και τα υπόλοιπα μέτρα που αναφέρονται συνάμα με την μεταστροφή τακτικής από την ΕΛΑΣ και τον εναγκαλισμό των χρηστών και ειδικότερα των ευπαθών κατηγοριών τους όπως είναι οι γηραιότεροι και οι γυναίκες, ίσως αποτελέσουν το έναυσμα για τη μείωση αυτού του πραγματικά θλιβερού κοινωνικού φαινομένου. Ούτως ή άλλως ο στόχος της κοινωνίας θα πρέπει να είναι η ενσωμάτωση αυτής της κατηγορίας πολιτών και όχι η περιθωριοποίησή τους και ο εξοστρακισμός τους. Η ενσωμάτωση τους δύναται να επιτευχθεί μόνο με την απεξάρτησή τους και την μετέπειτα κοινωνική στήριξη τους και όχι με ακραίες και τιμωρητικές πρακτικές, καθώς σε αυτήν την περίπτωση η επιτυχία θα ερχόταν με την επιβολή περισσότερων αυταρχικών μέτρων. Το ζήτημα, λοιπόν, δεν είναι απλώς να διαχειριζόμαστε την συγκεκριμένη κατηγορία πολιτών, όπως γίνεται έως τώρα, ούτε η εξόντωσή τους, που θα γινόταν εύκολα αν επιστρέφαμε σε πολιτικές αυταρχικών καθεστώτων. Όπως πολύ σωστά αναφέρει και η θεωρία της Κριτικής Εγκληματολογίας θα πρέπει ως κοινωνία να εστιάσουμε στην ενδυνάμωση των αδύναμων ώστε να έχουν τις ίδιες ευκαιρίες ελέγχου της ζωής και της τύχης τους με τους ισχυρούς (Λάζος, 2007:173). Η ενδυνάμωση, όμως, έχει πολυδιάστατο χαρακτήρα, οι κύριες μορφές της είναι α) η *πολιτική* που αφορά την ενίσχυση της δημοκρατίας δίνοντας τους τη δυνατότητα και τις ικανότητες να αναλάβουν κοινωνικές ευθύνες, β) η *οικονομική*, καθώς θεωρεί ότι η εργασία δεν αποσκοπεί μόνο στον προσπορισμό αλλά και στην ανάπτυξη της προσωπικότητας και της κοινωνικότητας και γ) η *πολιτισμική*, η οποία θα συνδράμει στην εξίσωση των «πολιτισμένων» με αυτούς των χαμηλότερων κοινωνικών τάξεων (Λάζος, (2007:173,174). Το διακύβευμα, λοιπόν, είναι αν προτιθέμεθα να δείξουμε το δημοκρατικό πρόσωπο της Ελλάδας, κατ' επέκταση και της Ευρώπης, και να τους βοηθήσουμε με πράξεις και όχι απλά με την ανακύκλωσή τους στις φυλακές.

8. Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Βιδάλη, Σ., & Κουλούρης, Ν. Κ. (2012). *Αποκλίνουσα Συμπεριφορά & Ποινικό Φαινόμενο*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Βιδάλη, Σ. (2013). *Εισαγωγή στη Εγκληματολογία*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Βιδάλη, Σ. (2015, Ιανουάριος). Εγχειρίδιο ήπιας αστυνόμευσης των εξαρτημένων-ΟΚΑΝΑ. Αθήνα.
- Βιδάλη, Σ. (2017). *Πέρα από τα όρια Η αντεγκληματική πολιτική σήμερα*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Βιδάλη, Σ. (2018). *Εγκληματολογία Κριτική*. Στο Κ. Δ. Σπινέλλη, Ν. Ε. Κουράκης, & Μ. Π. Κρανιδιώτη (Επιμ.), *Λεξικό εγκληματολογίας*. Αθήνα: Τόπος
- Γαγλίας, Α. (2023, 06 13). *Vice*. Retrieved from <https://www.vice.com/el/article/4a33nq/nalo3onh-to-antidoto-ston-8anato-apo-overdose-kykloforei-stis-piatses-ths-a8hnas>
- Γκοτσίνας, Κ. (2018). «Χασισοπότες και λωποδύτες, τοξικομανείς και κακοποιοί»: τα ναρκωτικά από την εγκληματοποίηση στην εγκληματογένεση κατά το πρώτο μισό του 20ού αιώνα. In Β. Αρτινοπούλου, Σ. Βιδάλη, Σ. Γεωργούλας, Ό. Θεμελή, Ν. Κ. Κουλούρης, & Γ. Παπανικολάου, *Εξουσίες, επιστημονική ουδετερότητα και εγκληματολογικός λόγος. 50 χρόνια Howard Becker "Whose side are we on?"* (pp. 260-274). Αθήνα: ΕΕΜΕΚΕ.
- ΕΚΤΕΠΝ. (2022). Retrieved from https://www.ektepn.gr/sites/default/files/2022-06/Fulakes_EKTEPN%202022%20%28final2.1%29.pdf
- ΕΚΤΕΠΝ. (2022). Retrieved from https://www.ektepn.gr/sites/default/files/2022-06/MeiosiTisVlavis_EKTEPN%202022%20%28final2.1%29.pdf
- ΕΚΤΕΠΝ. (2024). *Η Κατάσταση του Προβλήματος των Ναρκωτικών και των Οινοπνευματωδών στην Ελλάδα*. Αθήνα. Retrieved from https://www.ektepn.gr/sites/default/files/2022-06/Prolipsi_EKTEPN2022_final2.3.pdf

- ΕΚΤΕΠΝ. (2025). *Εθνικό Κέντρο τεκμηρίωσης και πληροφόρησης για τα ναρκωτικά*. Retrieved from <https://www.ektepn.gr/activities/interventions/prevention>
- ΕΚΤΕΠΝ. (2025). *ΕΚΤΕΠΝ*. Retrieved from <https://www.ektepn.gr/links>
- ΕΛ.ΑΣ. (2021, 07 10). *Ελληνική Αστυνομία Υπουργείο Προστασίας του πολίτη*. Retrieved from <https://www.astynomia.gr/2021/07/10/10-07-2021-i-diefthynsi-dioxis-ilektronikou-egklimatos-symmeteiche-se-koini-astynomiki-epicheirisi-diethnikou-charaktira-gia-tin-exarthrosi-egklimatikis-organosis-pou-diepratte-apates-meso-diadiktyo/>
- ΕΛ.ΑΣ. (2022). *Ελληνική Αστυνομία Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη*. Retrieved from Ελληνική Αστυνομία Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη: <https://www.astynomia.gr/elliniki-astynomia/eidikes-ypiresies/omada-skylon-ellinikis-astynomias/omada-astynomikon-skylon-astynomikes-diefthynseis/>
- ΕΛ.ΑΣ. (2023, 10 06). *Ελληνική Αστυνομία Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη*. Retrieved from <https://www.astynomia.gr/2023/10/06/06-10-2023-entopistike-organomeni-fyteia-dendryllion-kannavis/>
- ΕΛ.ΑΣ. (2025). *Ελληνική Αστυνομία Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη*. Retrieved from <https://www.astynomia.gr/odigos-tou-politi/chrisimes-symvoules/enimerosi-gia-themata-narkotikon/>
- EPT News. (2022, 12 06). *EPT News*. Retrieved from <https://www.ertnews.gr/dimosio-vima/arthrografia/365-stigmes-i-sofia-papaiouannoy-sto-atheato-kentro-tis-athinas-kai-tis-piatses-narkotikon/>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2020). Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή οικονομική και κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Βρυξέλλες: Ε.Ε.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2020). *Θεματολόγιο και σχέδιο δράσης της ΕΕ για τα ναρκωτικά (2021-2025)*. Βρυξέλλες.
- Η Καθημερινή. (2022, 09 07). *Μεγάλη αστυνομική επιχείρηση με επεισόδια στα Ζωνιανά – Εντοπίστηκε φυτεία κάνναβης*. Retrieved from <https://www.kathimerini.gr/society/562031638/megali-astynomiki-epicheirisi-sta-zoniana-entopistike-fyteia-kannavis/>

Η Καθημερινή. (2023, Οκτώβριος 06). *Η Καθημερινή*. Retrieved from <https://www.kathimerini.gr/world/562657279/europol-mparaz-efodon-gia-ena-apo-ta-megalytera-kartel-narkotikon-16-syllipseis/>

Κουφού, Α. (2018). *Εγκληματολογία Αφανής/ Λανθάνουσα/ Σκοτεινός αριθμός/ Σκοτεινή περιοχή*. Στο Κ. Δ. Σπινέλλη, Ν. Ε. Κουράκης, & Μ. Π. Κρανιδιώτη (Επιμ.), *Λεξικό εγκληματολογίας*. Αθήνα: Τόπος.

Λάζος, Γ. (2007). *Κριτική Εγκληματολογία*. Αθήνα. Νομική Βιβλιοθήκη

Παρασκευόπουλος, Ν. (2004). *Η καταστολή της διάδοσης των ναρκωτικών στην Ελλάδα*. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.

Πρωταγωνιστές. (2022, 01 27). *ALPHA*. Retrieved from <https://www.alphatv.gr/show/protagonistes/?vtype=player&vid=51059&showId=1326&year=2022>

Πρώτο Θέμα. (2024, 06 22). *Πρώτο Θέμα*. Retrieved from <https://www.protothema.gr/greece/article/1512129/ekdilosi-gia-tin-pagosmia-imera-kata-ton-narkotikon-kai-tis-paranomis-diakinisis-tous/>

ΣΚΑΪ. (2024, 02 16). Retrieved from *Ναρκωτικά από τους Ταλιμπάν στην Ομόνοια :* <https://www.youtube.com/watch?v=QZirQTqbcvw>

ΣΟΔΝ-ΕΜΠ. (2022). *Ετήσια έκθεση του ΣΟΔΝ-ΕΜΠ για τα ναρκωτικά στην Ελλάδα*.

ΣΟΔΝ-ΕΜΠ. (2023). *Ετήσια έκθεση του ΣΟΔΝ-ΕΜΠ για τα ναρκωτικά στην Ελλάδα*. ΣΟΔΝ.

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης Γενική Γραμματεία. (2021). *Στρατηγική της ΕΕ για τα ναρκωτικά 2021-2025*. ΕΕ.

ΤΑ ΝΕΑ. (2024, 01 29). Retrieved from ΤΑ ΝΕΑ: <https://www.tanea.gr/2024/01/30/greece/oi-dyo-kosmoi-ton-narkotikon-stin-athina-online/>

Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων Σωμάτων Ασφαλείας. (2022). *Απολογιστική Έκθεση 2022*.

Χάιδου, Α. (2016). *Ναρκωτικά*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Ξενόγλωσση

- Becker, H. (1963). *Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance*. New York: Macmillan.
- Beirne, P. (1987). *Adolphe Quetelet and the origins of positivist criminology*. *AMERICAN Journal of Sociology*, pp. 1140-1169.
- Brownstein, H. (2018). *Critical Criminology and Drugs*. at: *Routledge Handbook of Critical Criminology. Second edition*. New York. Apex Co Vantage.
- Chambliss, W. (1988). *On the take. From petty Crooks to presidents*. Bloomington and Indianapolis: University Press.
- Cook, T. (1992). *Meta-Analysis for explanation A casebook*. New York: Russell Sage Foundation.
- Currie, E. (1993). *Reckoning—Drugs, the Cities, and the American Future*. New York. Hill and Wang.
- EUDA. (2017). *European Union Drugs Agency*. Retrieved from https://www.euda.europa.eu/best-practice/evidence-summaries/street-level-drug-policing-reduce-drug-offences-and-drug-related-calls-service_en
- EUDA. (2019). *EUDA European Union Drugs Agency*. Retrieved from https://www.euda.europa.eu/publications/edr/trends-developments/2019_en
- Foucault, M. (2012). *Ετεροτοπίες και άλλα κείμενα*. Αθήνα: Πλέθρον.
- Frontex. (2020). *Frontex Συνοπτική Έκθεση 2020*. Retrieved from https://www.frontex.europa.eu/assets/Publications/General/In_Brief_2020/Frontex_Inbrief_2020_EL.pdf
- Frontex. (2022). *Frontex European Border and Coast Guard Agency*. Retrieved from Results of Research & Innovation activities: https://www.frontex.europa.eu/assets/Publications/Research/ares-e_annual-report-on-the-research-and-innovation-2022.pdf

in. (2024, 06 10). Retrieved from in newspaper:
<https://www.in.gr/2024/06/10/greece/el-eksarthrothike-speira-diakinisis-narkotikon-eidikos-frouros-anamesa-stous-syllifthentes/>

Merton, R. (1968). *Social Theory and Social Structure*. New York: Free Press.

Reiss, A. J., & Roth, J. A. (1993). *Understanding and Preventing Violence*. Washington: National Academy Press.

Tsiganou, I. (2003). *Law-Making on Drugs and Politics in Greece*. Athens: National Centre for Social Research.

UNODC. (2022). *World Drug Report 2022*. Vienna: United Nations.

9. Πηγές

<https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/71221/nomos-4139-2013>

<https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/156460/nomos-3459-2006>

<https://www.e-nomothesia.gr/kat-narkotika/pd-148-2007.html>

https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/europol_el

https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/frontex_el

https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/european-monitoring-centre-drugs-and-drug-addiction-emcdda_el

<https://cdt.europa.eu/el/maritime-analysis-and-operation-centre-narcotics>

https://www.frontex.europa.eu/assets/Publications/General/In_Brief_2020/Frontex_In_brief_2020_EL.pdf

<https://www.kathimerini.gr/world/562657279/europol-mparaz-efodon-gia-ena-apo-ta-megalytera-kartel-narkotikon-16-syllipseis/>

https://www.frontex.europa.eu/assets/Publications/Research/ares-e_annual-report-on-the-research-and-innovation-2022.pdf

<https://www.astynomia.gr/elliniki-astynomia/eidikes-ypiresies/omada-skylon-ellinikis-astynomias/omada-astynomikon-skylon-astynomikes-diefthynseis/>

<https://www.thetoc.gr/koinwnia/webtv/deite-pws-entopisan-narkwtika-se-fortigo-me-aktines-x-ray-binteo/>

https://www.voicels.gr/2024/04/blog-post_91.html

<https://www.astynomia.gr/2021/07/10/10-07-2021-i-diefthynsi-dioxis-ilektronikou-egklimatos-symmeteiche-se-koini-astynomiki-epicheirisi-diethnikou-charaktira-gia-tin-exarthrosi-egklimatikis-organosis-pou-diepratte-apates-meso-diadiktyo/>

<https://www.crimetimes.gr/%CE%B4%CE%B9%CE%B5%CF%8D%CE%B8%CF%85%CE%BD%CF%83%CE%B7-%CE%B4%CE%AF%CF%89%CE%BE%CE%B7%CF%82-%CE%B7%CE%BB%CE%B5%CE%BA%CF%84%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%8D-%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CE%BB%CE%AE/>

<https://www.kathimerini.gr/society/562031638/megali-astynomiki-epicheirisi-stazoniana-entopistike-fyteia-kannavis/>

<https://www.astynomia.gr/2023/10/06/06-10-2023-entopistike-organomeni-fyteia-dendryllion-kannavis/>

<https://www.kathimerini.gr/world/562657279/europol-mparaz-efodon-gia-ena-apo-ta-megalytera-kartel-narkotikon-16-syllipseis/>

<https://www.astynomia.gr/elliniki-astynomia/eidikes-ypiresies/omada-skylon-ellinikis-astynomias/omada-astynomikon-skylon-astynomikes-diefthynseis/>

https://www.euda.europa.eu/publications/edr/trends-developments/2019_en

<https://www.astynomia.gr/2021/07/10/10-07-2021-i-diefthynsi-dioxis-ilektronikou-egklimatos-symmeteiche-se-koini-astynomiki-epicheirisi-diethnikou-charaktira-gia-tin-exarthrosi-egklimatikis-organosis-pou-diepratte-apates-meso-diadiktyo/>

<https://www.in.gr/2024/06/10/greece/el-eksarthrothike-speira-diakinisis-narkotikon-eidikos-frouros-anamesa-stous-syllifthentes/>

<https://www.protothema.gr/greece/article/1512129/ekdilosi-gia-tin-pagosmia-imerakata-ton-narkotikon-kai-tis-paranomis-diakinisis-tous/>

https://www.consilium.europa.eu/media/54072/qc0521073eln_002.pdf

https://www.euda.europa.eu/best-practice/evidence-summaries/street-level-drug-policing-reduce-drug-offences-and-drug-related-calls-service_en

<https://www.vice.com/el/article/4a33nq/nalo3onh-to-antidoto-ston-8anato-apo-overdose-kykloforei-stis-piatses-ths-a8hnas>

<https://www.ertnews.gr/dimosio-vima/arthrografia/365-stigmes-i-sofia-papaioannoy-sto-atheato-kentro-tis-athinas-kai-tis-piatses-narkotikon/>

https://www.ektepn.gr/sites/default/files/2022-06/Prolipsi_EKTEPN2022_finaL2.3.pdf

<https://www.ektepn.gr/activities/interventions/prevention>

<https://www.ektepn.gr/links>

<https://www.astynomia.gr/odigos-tou-politi/chrisimes-symvoules/enimerosi-gia-themata-narkotikon/>

https://www.ektepn.gr/sites/default/files/2022-06/Fulakes_EKTEPN%202022%20%28finaL2.1%29.pdf

https://www.ektepn.gr/sites/default/files/2022-06/MeiosiTisVlavis_EKTEPN%202022%20%28finaL2.1%29.pdf

https://www.ektepn.gr/sites/default/files/2022-06/MeiosiTisVlavis_EKTEPN%202022%20%28finaL2.1%29.pdf

Η ιδέα για τη μελέτη αυτή βασίστηκε σε εργασία για το διεπιστημονικό εργαστήριο του ΠΜΣ Εγκληματολογικές και ποινικές προσεγγίσεις της διαφθοράς, του οικονομικού και του οργανωμένου εγκλήματος του ΕΑΠ. Για το λόγο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την Κ-Σ Μαρία Ειρήνη Παπαδούκα και τον συμφοιτητή μου Μάρκο Τούσια.